

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. กฎหมายและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
 - 1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
 - 1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
 - 1.3 แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 2.1 นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว
 - 2.2 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546
 - 2.2.1 แนวคิด ปรัชญา และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 2.2.2 คุณลักษณะตามวัยและมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็ก
3. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. การพัฒนาครู
 - 4.1 ความหมายของการพัฒนาครู
 - 4.2 ความสำคัญของการพัฒนาครู
 - 4.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาครู
 - 4.4 หลักการพัฒนาครู
5. กลยุทธ์ในการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์
 - 5.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ
 - 5.2 การนิเทศภายใน
6. การวิจัยปฏิบัติการ
7. บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์
 8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

กฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

มาตรา 49 ได้บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐ จะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยรวมถึงผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องกับบุคคลอื่นด้วย การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 80(3) ได้มีการบัญญัติพัฒนาคุณภาพคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของชาติ จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของ ความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ม.ป.ป. : 3)

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของคำว่าการศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา “การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสาน ระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สถานศึกษา หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถานบันมหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษา หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ใน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่

สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาส ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่ เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความ ช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการ ศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึง ความสามารถของบุคคลนั้น บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ใน ความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษา

นอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัวนอกเหนือจากรัฐ เอกชน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาน บันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้ เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงการศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และ การศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสอง ปี ก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่ กำหนดในกระทรวง การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตาม

อัธยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็ก ซึ่งมิใช่อายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบ ได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็ก ก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมี ความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

2. โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบัน พุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

3. ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล

ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ

สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และ

สถาบันอื่นเป็นผู้จัด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 5)

สรุปว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 จัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบ

สองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

3. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) : ฉบับสรุป

(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553: 23-53) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ แนวนโยบาย

เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานในแต่ละวัตถุประสงค์ใหม่ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ 1 พัฒนาคอนอย่างรอบด้าน และสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา

1.1 เป้าหมายรวม

คนไทยเป็นคนที่ เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ ใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีสุขภาพทั้งกายและใจที่สมบูรณ์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อเป็นเป้าหมายและฐานหลักของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

1.1.1 แนวนโยบาย 1.1 พัฒนาคูณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับ และประเภทการศึกษา

1) เป้าหมาย

ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะทั้งด้านการอ่านและการเขียน ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ การคิดคำนวณ คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ รัก การอ่าน มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) พัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านให้เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปี ทุกคนก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะองค์ประกอบโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สถาบันศาสนา เอกชน และสถาบันการศึกษา ร่วมรับผิดชอบ ให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามวัย อย่างมีคุณภาพ และมีความพร้อมในการศึกษาและเรียนรู้ในระดับสูงขึ้น

2.2) หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรม การวัดและ ประเมินผล ทุกระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถ เรียนรู้ด้วยตนเอง และใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น รวมทั้ง จัดบริการการศึกษาและเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีความสามารถและ ศักยภาพพิเศษด้านต่างๆ

2.3) ยกกระดับคุณภาพการศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และภาษาไทย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้สูงขึ้น

2.4) ทบทวนและพัฒนาเกณฑ์การจบหลักสูตรแต่ละช่วงชั้นให้เป็น มาตรฐาน สามารถเทียบเคียงกันได้และทบทวนระบบการเรียนแบบหน่วยกิต ให้เอื้อต่อการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตร

2.5) จัดให้มีระบบการศึกษาและเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล การศึกษาและเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่เป็น มาตรฐาน

2.6) แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็กและ สถานศึกษาที่ด้อยคุณภาพ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ มาตรฐานตามเกณฑ์ อย่างมีประสิทธิภาพ

2.7) ส่งเสริมบทบาทของครอบครัว และสร้างความเข้มแข็งของ ครอบครัว ในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุตรหลาน ในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา

2.8) พัฒนาคุณภาพการศึกษาอาชีวศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

2.9) ปฏิรูปอุดมศึกษา

2.10) พัฒนาคุณภาพระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

2.11) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ทั้งในระบบและนอก

ระบบและแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย

1.1.2. แนวนโยบาย 1.2 ปลุกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง

1) เป้าหมาย

ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจใน ความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริต ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) จัดให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความจริงของชีวิตและธรรมชาติ หลักธรรมของศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม

2.2) พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการวัดและ ประเมินผลในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา เพื่อส่งเสริมความมีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริต ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง

2.3) บูรณาการศึกษากับศาสนา โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น คุณธรรมนำความรู้

2.4) สร้างภูมิคุ้มกัน ป้องกัน และเฝ้าระวังปัญหาด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนใน สังคม

2.5) ส่งเสริมบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษาและสถาบันสังคมอื่นในการปลูกฝังและเสริมสร้างผู้เรียนให้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย

1.1.3. แนวนโยบาย 1.3 เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดาร

1) เป้าหมาย

ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตมีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) จัดให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

2.2) พัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น หลากหลายเข้าถึงง่าย มีระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์

2.3) ส่งเสริมและเพิ่มบทบาททางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.4) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2.5) ส่งเสริมการรู้หนังสือและการรณรงค์ให้คนไทยมีนิสัยรักการอ่าน

2.6) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว สถานประกอบการ องค์กรวิชาชีพ องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา และการศึกษาทางเลือกอื่น

2.7) ส่งเสริมการจัดการศึกษาเฉพาะทาง

2.8) ส่งเสริมการจัดวิทยาลัยชุมชน

2.9) จัดและส่งเสริมสนับสนุนการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต การศึกษาทางไกล สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา และสื่ออื่นๆ

2.10) จัดสรรทุนการศึกษาและสวัสดิการสังคมในรูปแบบต่างๆ

1.1.4 แนวนโยบาย 1.4 ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและร่วมมือกับนานาชาติ

1) เป้าหมาย

กำลังคนมีคุณภาพ มีสมรรถนะ และปริมาณตรงตามความต้องการของประเทศ สามารถเสริมสร้างศักยภาพของประเทศในการร่วมมือและแข่งขันกับนานาชาติ

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) กำหนดทิศทางการความต้องการกำลังคนและสร้างระบบเครือข่าย

ความร่วมมือในการผลิตและพัฒนากำลังคนจากภาคส่วนต่างๆ

2.2) พัฒนาระบบเตรียมความพร้อม และการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและสาขาอาชีพต่างๆ ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเลือกเรียนตามความสนใจ ความถนัด และความต้องการ

2.3) พัฒนาอบรมมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ

2.4) พัฒนาหลักสูตรฐานมรรณนะ หลักสูตรวิชาชีพ

2.5) จัดการศึกษาอาชีพหลักสูตรต่อยอดจากการศึกษาภาคบังคับ

2.6) จัดการศึกษาและเรียนรู้โดยเน้นการฝึกปฏิบัติ

2.7) จัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษา

2.8) ส่งเสริมการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

2.9) จัดทำมาตรฐานวิชาชีพครู อาจารย์ และผู้บริหารอาชีวศึกษา

รวมทั้งให้มีระบบเพื่อจูงใจผู้มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถในสาขาอาชีพต่างๆ มาเป็นครู อาจารย์อาชีวศึกษา

1.1.5 แผนนโยบาย 1.5 พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก

1) เป้าหมาย

1.1) พัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทให้สูงขึ้นและผ่านเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยมุ่งพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในเป็นสำคัญ

1.2) ส่งเสริมสถานศึกษาทุกระดับ/ประเภท พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในที่บูรณาการกับการบริหารและปรับปรุงคุณภาพให้เหมาะสมกับพันธกิจของสถานศึกษา

1.3) ส่งเสริมให้มีกลไกการประกันการเรียนรู้และรับรองมาตรฐานผู้เรียน

1.4) พัฒนาระบบและหลักเกณฑ์การประเมินของหน่วยงานต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกัน

1.5) ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบัน

1.6) พัฒนาระบบนิเทศการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษา

นอกระบบ

1.1.6 แผนนโยบาย 1.6 ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

1) เป้าหมาย

ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาให้สามารถ

เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียน มีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง มีคุณธรรม จริยธรรม มีวิญญูกำลังใจและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) ปรับระบบการผลิต การคัดสรร ค่าตอบแทนและสวัสดิการให้สามารถดึงดูดคนเก่งและคนดี มีใจรักในวิชาชีพมาเป็นครู

2.2) วางแผนการผลิต การพัฒนา และการใช้ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ

2.3) จัดให้มีสถาบันระดับชาติ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคณาจารย์ในสถาบันผลิตครู วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับวิชาชีพครู

2.4) ส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครู ให้มีความเป็นเลิศในการผลิตและพัฒนาครู

2.5) ปรับปรุงและพัฒนาระบบและเกณฑ์การประเมินสมรรถนะวิชาชีพครู

2.6) เร่งรัดพัฒนาครูที่สอนไม่ตรงวุฒิให้มีความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับวิชาที่สอน

2.7) จัดระบบเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาอื่นที่มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู

2.8) ส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้พัฒนาความรู้ความสามารถทั้งด้านวิชาการและการบริหารจัดการ

2. วัตถุประสงค์ 2 สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

2.1 เป้าหมายรวม

สังคมไทยเป็นสังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทรัพยากรเส้นทางปัญญาเพื่อการเรียนรู้ นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน มีสุขภาวะ ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเอื้ออาทร

2.1.1 แนวนโยบาย 2.1 ส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ของสถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1) เป้าหมาย

สถาบันศาสนาและสถาบันทางสังคม มีการจัดการศึกษาทั้งทางศาสนา และทั่วไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความสมานฉันท์และความสงบสุขอย่างกว้างขวางมากขึ้น

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) ส่งเสริมการจัดการศึกษาและเรียนรู้ของสถาบันศาสนาและสถาบันทางสังคม ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในทุก ระดับและประเภทการศึกษา

2.2) ส่งเสริมบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา สถาบันวัฒนธรรม และสถาบันสังคมอื่นให้มีส่วนร่วมทั้งการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมอันดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย และการเป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ

2.3) ส่งเสริมการศึกษาศาสนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ศาสนาและการพัฒนาผู้เรียน และส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความสงบสุข และความสามัคคีของสังคมไทยและสันติสุขของโลก

2.4) เสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ในทุกเขตพื้นที่ การศึกษา/จังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงบ้าน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาเข้าด้วยกันและร่วมพลังในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

2.1.2 แนวนโยบาย 2.2 ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายภูมิปัญญา และการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬา เป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต

1) เป้าหมาย

มีความเครือข่ายภูมิปัญญามากขึ้น และประชาชนมีวิถีการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา และกีฬาอย่างมีคุณภาพและอย่างหลากหลายมากขึ้น

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) ส่งเสริมการสร้างสรรค้ความรู้ใหม่ๆ ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม และฐานความรู้ด้านนวัตกรรมต่างๆ ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

2.2) ส่งเสริมสนับสนุนและเรียนรู้ รวมทั้งการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา นันทนาการและกีฬา และภูมิปัญญา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนามนุษย์อย่างยั่งยืน

2.3) ส่งเสริมสนับสนุนองค์กร หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนและสถาบันทางสังคมอื่นๆ จัดให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรด้านศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬา และภูมิปัญญาอย่างแพร่หลาย เพื่อเป็นต้นแบบแก่เด็ก เยาวชน และสังคม อย่างต่อเนื่อง

ตลอดจนการจัดการสิ่งจูงใจและการคุ้มครองดูแลเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างต่อเนื่องและมีศักดิ์ศรี

2.4) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต plugs จิตสำนึก อนุรักษ์ รักษาทำนุบำรุง และเผยแพร่ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติตลอดจนค่านิยมอันดีงาม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1.3 แผนนโยบาย 2.3 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้และสร้างกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) เป้าหมาย

มีการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ นวัตกรรมเทคโนโลยีและทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มขึ้น มีการบริหารจัดการความรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงพาณิชย์ และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และประเทศมากขึ้น

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สามารถนำความรู้ ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในดำรงชีวิตประจำวัน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

2.2) ส่งเสริมให้การวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา การบริหารจัดการความรู้เป็นสาระสำคัญในหลักสูตรและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้อย่างเหมาะสมในทุกระดับและประเภทการศึกษา

2.3) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย และบุคลากรวิชาชีพทางด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ มีความก้าวหน้าในอาชีพ สามารถทำการวิจัยและพัฒนา สร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัย

2.4) ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการประดิษฐ์คิดค้น กลไกการวิจัยและถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีระหว่างภาคธุรกิจเอกชน สถานประกอบการ กับ สถาบันอุดมศึกษา และอาชีวศึกษา ส่งเสริมการรักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

2.5) ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพในการพัฒนานวัตกรรม เพื่อการพึ่งตนเอง ทางเทคโนโลยี โดยจัดให้มีกลไกและงบประมาณสนับสนุน เพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยร่วมมือกับสถานประกอบการ

2.6) ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างสมองและสติปัญญาผู้เรียนตั้งแต่ปฐมวัย และมีเครือข่ายเชื่อมโยงการดำเนินงานกับหน่วยงานทั้งส่วนกลาง ท้องถิ่น ชุมชน และสถานศึกษา

2.7) ส่งเสริมการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาและการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ เพื่อยกระดับมหาวิทยาลัยที่มีศักยภาพด้านการวิจัยของประเทศ สุ่มมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติที่มีขีดความสามารถระดับโลก (World Class University) และผลิตกำลังคนระดับสูงในสาขาที่ประเทศต้องการ

2.8) ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายการวิจัยระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

2.9) จัดตั้งสถาบันพัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อเป็นองค์กรกลางในการศึกษาวิจัย และเสนอแนวทางพัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ รวมทั้งจัดสรรทรัพยากรเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์

3 วัตถุประสงค์ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

3.1 เป้าหมายรวม

สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการศึกษาและเรียนรู้ มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมทั้งความร่วมมือในภูมิภาคและกับนานาชาติมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความสามารถในการร่วมมือและแข่งขันของประเทศ และการอยู่ร่วมกันพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

3.1.1 แนวนโยบาย 3.1 พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1) เป้าหมาย

มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบหลากหลาย อย่างกว้างขวางมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนมีโอกาสศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพมากขึ้น

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) เร่งรัดหน่วยงานกลางด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริมและประสานการวิจัย การพัฒนา และการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการเร่งรัดการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการเร่งรัดการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้

2.2) ส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอน หนังสือและตำราเรียนที่มีคุณภาพ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และบทเรียน หรือเนื้อหาผ่านสื่อ (Courseware) เพื่อ

การศึกษาและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนส่งเสริมการผลิตรายการและเนื้อหาสาระที่มีคุณภาพ ที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิถีชีวิตอย่างยั่งยืน โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

2.3) รมรณรงค์ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงสร้างสรรค์อย่างชาญฉลาด และกระจายโอกาสการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมวลชนทุกรูปแบบไปสู่ผู้เรียนทุกระดับและประชาชนทุกเพศ วัย อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพภายใต้การกำหนดเป้าหมายสัดส่วนนักเรียน นักศึกษา : คอมพิวเตอร์ในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา

2.4) เร่งรัดพัฒนาเครือข่ายและเชื่อมโยงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารเพื่อการศึกษา ที่เข้าถึง ประหยัด และสะดวกต่อการใช้ สำหรับผู้เรียน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

2.5) เร่งรัดให้มีการจัดสรรคลื่นความถี่ เพื่อการจัดตั้งสถานีวิทยุ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา ในรูปแบบที่ไม่หวังผลทางการค้า เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ อย่างกว้างขวาง ทั่วถึง

2.6) ส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจังในการนำเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู ให้เป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนการสอน

2.7) ประสานงานกับองค์กรเพื่อการศึกษาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการพัฒนาสภาพแวดล้อม ของการศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาของประเทศ

3.1.2 แผนนโยบาย 3.2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) เป้าหมาย

มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งและเตรียมความพร้อมให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล มีความรับผิดชอบ โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) ให้มีหน่วยงานกลางหรือคณะกรรมการระดับชาติเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาและมีแผนการขับเคลื่อนการกระจายอำนาจแบบขั้นบันไดตามศักยภาพความพร้อม รวมทั้งแผนส่งเสริมเขตพื้นที่การศึกษา

และสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งและความพร้อม โดยมีเกณฑ์การประเมินเพื่อจัดกลุ่มตาม ศักยภาพความพร้อม

2.2) เตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นมืออาชีพ ทั้งเพื่อการจัดตั้งและรับโอนสถานศึกษา โดย กระทรวงศึกษาธิการเป็นแกนกลางในการสนับสนุนด้านวิชาการและกำกับ ดูแล ด้านคุณภาพ มาตรฐานทางวิชาการ

2.3) สนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ และคำนึงถึงการ บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

2.4) จัดทำแผนบูรณาการเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการบริหารจัดการ การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษา และกำหนด เป้าหมายผู้เรียนแต่ละระดับ/ประเภท/สังกัดในพื้นที่

2.4) ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อสร้าง ความหลากหลายในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และการกระจายอำนาจการบริหาร และจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจน ทบพวน ปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนต่างๆ สามารถ เข้ามาร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและ เรียนรู้ของประชาชนอย่างแท้จริง

2.5) สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการบริหารเชิงคุณภาพ และสนับสนุนสถานศึกษาที่มีความพร้อมให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระ คล่องตัว เป็น สถานศึกษานิตិบุคคลเต็มรูป และในระดับอุดมศึกษาให้พัฒนาสู่การเป็นสถาบันในกำกับ

2.6) ส่งเสริมการจัดการศึกษาทุกระดับและประเภท โดยยึดพื้นที่เป็น ฐาน ทั้งระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด พื้นที่พิเศษ เช่น จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ให้มีองค์กรคณะ บุคคลเพื่อประสานและบูรณาการการพัฒนาการศึกษาทุกระดับและประเภท/สังกัด ให้เกื้อกูลกัน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการศึกษา โดยยึดชุมชนเป็นฐาน (Community based)

2.7) ส่งเสริมให้มีสมาชิกการศึกษาในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อเป็น เวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวางและยั่งยืน

3.1.3 แนวนโยบาย 3.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคมและทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษาและสนับสนุนส่งเสริม การศึกษา

1) เป้าหมาย

ประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนาสถาบันประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษามากขึ้น โดยเพิ่มสัดส่วนอย่างมีนัยสำคัญระหว่างภาคเอกชนต่อรัฐเป็น 35 : 65 ภายในปี 2559

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งการบริหารจัดการโยงค์คณะบุคคล ในระดับ/ประเภทต่างๆ ทั้งกรรมการสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา กรรมการสภาสถาบันอุดมศึกษา และอื่นๆ ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษามากขึ้น ตามหลักธรรมาภิบาล มีความรับผิดชอบ โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา

2.2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2.3) สนับสนุนและมีมาตรการจูงใจทั้งด้านภาษีและสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทมากขึ้น ควบคู่กับการสนับสนุนด้านวิชาการ การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากร และการลดค่าใช้จ่ายรายหัวที่เป็นธรรม รวมถึงการกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกับรัฐ และกำหนดเป้าหมายสัดส่วนการจัดการศึกษาของเอกชนต่อรัฐเพิ่มขึ้น

2.4) สนับสนุนการศึกษาทางเลือก และการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้โดยบุคคล ครอบครัว สถานประกอบการ องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน โดยให้มีคณะกรรมการระดับชาติเพื่อส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาระบบการวัดประเมินผล การรับเข้าศึกษาต่อ การจัดการหลักสูตร การเรียนการสอนให้เอื้อต่อการศึกษาทางเลือก โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.5) ลดบทบาทของรัฐในการจัดการศึกษาเป็นหลัก มาเป็นผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษา นิเทศ และติดตามประเมินผล การบริหารจัดการศึกษารวมทั้งการพัฒนาต้นแบบที่ดี และส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง และขยายผล เพื่อให้การจัดการศึกษาและเรียนรู้มีคุณภาพมาตรฐานและสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ

2.6) ส่งเสริมพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษามากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาเอกชนกับสถานศึกษาของรัฐบาล ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา โดยปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการรองรับ

2.7) ส่งเสริมสนับสนุนสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สภาหอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสถาบันสังคมอื่น ร่วมพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนมากขึ้นในรูปแบบที่หลากหลาย

2.8) ส่งเสริมสนับสนุนภาคีเครือข่าย ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับ หน่วยงานและสถานศึกษา

3.1.4 แนวนโยบาย 3.4 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ และการลงทุนเพื่อ การศึกษา ตลอดจนบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

1) เป้าหมาย

มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ อย่างหลากหลายเพิ่มขึ้น มีสัดส่วน เงินนอกงบประมาณงบประมาณแผ่นดินเพิ่มขึ้น มีทุนการศึกษาเพียงพอสำหรับผู้เรียนดี ผู้มี ความสามารถพิเศษและผู้ด้อยโอกาส มีการใช้มาตรการทางการเงิน การคลัง เพื่อส่งเสริมการ ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในรูปแบบที่น่าสนใจและหลากหลายมากขึ้น

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) ส่งเสริมการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและการ เรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลายจากทุกภาคส่วนของสังคม ผ่านมาตรการจูงใจด้านภาษี อากร สิทธิประโยชน์ และอื่นๆ ในรูปแบบที่น่าสนใจ อาทิ การขยายเขตการศึกษาหักลดหย่อนภาษี เงินได้บุคคลและนิติบุคคล สำหรับเงินบริจาคเพื่อการศึกษาการยกเว้นภาษีโรงเรียนและที่ดิน เร่ง ให้มีการออกกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างและกันรายได้ส่วนหนึ่งมาใช้ในการศึกษา เป็นต้น รวมทั้งการให้สิทธิประโยชน์ ผ่อนคลายกฎ ระเบียบให้เอื้อต่อการระดมทรัพยากรจากทุกภาค ส่วนเพื่อการศึกษา

2.2) ส่งเสริมให้สถานศึกษาหารายได้จากทรัพย์สิน นวัตกรรมความรู้ ทางวิชาการ ผลงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญา โดยร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ รวมทั้ง สถานประกอบการ

2.3) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายในการเรียนของตนเองตาม หลักประโยชน์ที่ได้รับ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งประโยชน์ตกกับผู้เรียนมากกว่าสังคม โดยรวม

2.4) พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2.5) ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการเงินและงบประมาณ โดยจัด สรรผ่านด้านอสังค์หรือผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ความต้องการของผู้เรียนเป็นกลไกหลักในการ จัดสรรเงินงบประมาณ

2.6) พัฒนาระบบการจัดสรรทุนการศึกษาทั้งหมดให้เปล่า และทุนกู้ยืม เพื่อเป็นกลไกเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การผลิตและพัฒนากำลังคนตามความต้องการของ ประเทศ

2.7) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณ เพื่อการศึกษาและเรียนรู้มากขึ้น ทั้งในส่วนสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสังกัดอื่น รวมทั้งจัดเก็บภาษีท้องถิ่นมาใช้ในการศึกษามากขึ้น

3.1.5 แผนนโยบาย 3.5 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกับกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

1) เป้าหมาย

มีความร่วมมือทางการศึกษากับประเทศสมาชิกอาเซียนและนานาชาติมากขึ้นมีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่เป็นสากล เป็นศูนย์กลางหรือศูนย์เครือข่ายทางการศึกษาของภูมิภาคที่มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับในระดับอาเซียน และนานาชาติมีการแลกเปลี่ยนนักเรียน นิสิตนักศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการและนักวิชาชีพ ตลอดจนพัฒนาแรงงานกับนานาชาติเพิ่มขึ้น

2) กรอบการดำเนินงาน

2.1) ส่งเสริมการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาการวิจัยและพัฒนา และการฝึกอบรมนานาชาติในภูมิภาค (Regional Education Hub) ในสาขาที่มีศักยภาพในการแข่งขัน โดยสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเข้ามามีบทบาทสำคัญ

2.2) ส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศต่างๆรวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศทั้งระดับภูมิภาคและระดับสากล

2.3) ส่งเสริมสนับสนุน องค์กรและสถาบันการศึกษาของประเทศ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาระหว่างประเทศ ทั้งในประชาคมอาเซียน ระดับภูมิภาคและระดับสากล

2.4) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการศึกษาและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ผู้เรียน ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาระหว่างประเทศการเชื่อมโยงภูมิภาคไทยกับภูมิภาคสากล รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ และมีบทบาทด้านการศึกษาในองค์กรระหว่างประเทศ

2.5) กำหนดมาตรการทั้งเชิงรับและรุก เพื่อการเปิดเสรีทางการค้าและบริการด้านการศึกษาทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี รวมทั้งเตรียมความพร้อมทั้งด้านคน เงิน เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารและความรู้เพื่อเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ในกระแสโลกาภิวัตน์อย่างรู้เท่าทัน

2.6) ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาสากลเป็นภาษาที่สองตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการเรียนรู้ภาษาที่สาม เช่น ภาษาเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน ภาษาสนใจ เป็นต้น เพื่อให้สามารถสื่อสารได้ และเปิดโลกทัศน์การเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ไร้พรมแดน

2.7) ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาจัดหลักสูตรนานาชาติ หรือหลักสูตร สมทบ หลักสูตรร่วมกับสถาบันต่างประเทศ เพื่อความเป็นสากลของการศึกษาและรองรับ ตลาดแรงงานนานาชาติ

สรุปได้ว่าแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) มุ่งเน้นการพัฒนา คนอย่างรอบด้าน และสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา การพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจน ตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้

จากการศึกษาระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันยึดหลักการที่ว่าบุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษา การจัดการศึกษา จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการ พัฒนา การพัฒนาทุกคน ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และ สติปัญญาเพื่อคนไทยจะได้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

องค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ในปีพุทธศักราช 2533 และประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารรับ อนุสัญญาเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2533 ซึ่งมีสาระสำคัญมุ่งปกป้องและส่งเสริมเด็ก รวมถึง ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของเด็ก โดยประเทศที่ลงนามในอนุสัญญาจะต้องปกป้องและ ส่งเสริมสิทธิพื้นฐานของเด็ก 4 ประการ (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 5) คือ

1. สิทธิในการอยู่รอด ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับบริการด้านสาธารณสุข สิทธิที่จะได้รับ การจดทะเบียนและมีชื่อทันทีตั้งแต่แรกเกิด
2. สิทธิในการ ได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ การพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์
3. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง ได้แก่ การคุ้มครองจากการทำร้าย ทารุณกรรม ทอดทิ้ง การแสวงหาประโยชน์ การลักพา
4. สิทธิการมีส่วนร่วม ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น การได้รับข้อมูลข่าวสารการ แสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อของเด็ก รวมถึงการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่หนังสืออื่นๆ เพื่อ เด็ก

คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2542 กำหนดให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 และการศึกษาปฐมวัยมิใช่การศึกษาภาค บังคับ แต่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ตั้งข้อสงสัยให้การจัดทำแผนปฏิบัติการนโยบาย และมาตรการ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ครอบคลุมการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ทำให้การจัด การศึกษาปฐมวัยเป็นบริการสาธารณะที่รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐาน

1. นโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 1-44) นโยบายและยุทธศาสตร์การ
พัฒนา ดังนี้

1.1 วิสัยทัศน์

ในปี 2559 เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับและมีพัฒนาที่ดีและเหมาะสมอย่างรอบด้าน
สมดุลงาม เต็มศักยภาพ พร้อมทั้งเรียนรู้ด้วยความสุข เติบโตตามวัยอย่างมีคุณภาพ เพื่อเป็น
รากฐานอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาเด็กในระยะต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์นโยบายและยุทธศาสตร์

1.2.1 เพื่อให้มีแนวคิดและแนวทางร่วมกันทั้งระดับชาติและทุกระดับในการ
ส่งเสริมสนับสนุนเด็กปฐมวัยทุกคนให้มีพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพของตน

1.2.2 เพื่อให้กระทรวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขนานนโยบายและยุทธศาสตร์
การพัฒนาเด็กปฐมวัยฯ ไปดำเนินการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์/แผนปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม
เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล ข้อเสนอแนะการวิจัย การติดตามและ
ประเมินผล

1.2.4 เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นส่วนสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

1.3. นโยบาย

พัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 0-5 ปี ทุกคน อย่างมีประสิทธิภาพเต็มศักยภาพ มี
ครอบครัวเป็นแกนหลัก และผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กและทุกภาคส่วนของสังคม ได้มีส่วนร่วมในการ
จัดบริการและสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและการพัฒนาเด็กตามวัย

1.4 กลุ่มเป้าหมาย

1.4.1 เด็กอายุ 0-5 ปีทุกคน

1.4.2 พ่อ แม่ สมาชิกในครอบครัว ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่

1.4.3 ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ครู
ผู้ดูแลเด็ก ผู้เลี้ยงดูเด็ก พี่เลี้ยง ผู้สูงอายุที่ดูแลเด็ก แพทย์ ยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์
เจ้าหน้าที่ สาธารณสุข ฯลฯ

1.4.4 ชุมชนได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนต่างๆ ผู้นำทาง
ศาสนา อาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ กลุ่มอาชีพ นักเรียน/เยาวชน ฯลฯ

1.4.5 สังคม ได้แก่ สถานบันทางสังคม สื่อมวลชน สถาบันวิจัย
สถาบันการศึกษา นักวิชาชีพและองค์กรวิชาชีพต่างๆ องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ
องค์กรระหว่างประเทศ ฯลฯ

1.5 ยุทธศาสตร์หลัก

ยุทธศาสตร์หลัก เป็นแนวคิดและทิศทางที่ จะนำไปเป็นกรอบในการจัดทำ แผนปฏิบัติการที่ชัดเจนต่อไปยุทธศาสตร์หลัก ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์

1.5.1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

1) แนวคิด

1.1) เด็กปฐมวัย 0-5 ปี ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคนต้องได้รับการเลี้ยงดูที่ ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างปัญหาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง(จิตวิญญาณ) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การสื่อสารและการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทุกคนต้องมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัยได้รับการคุ้มครองป้องกันและได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสร้างสรรค์

1.2) มีการพัฒนารูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมหลากหลาย และทั่วถึงในการพัฒนาเด็กทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กที่มีความสามารถพิเศษทุกคน ให้มีการพัฒนาทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม จริยธรรม และการมีนิสัยที่ดี ดีจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็กและครูปฐมวัย หรือที่เรียกชื่อเป็นอย่างมีคุณภาพ

1.3) มีการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริการตามวัยของเด็กระหว่างครอบครัวกับสถานบริการและ/หรือสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2) เป้าหมาย

2.1) การพัฒนาเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านในกรณีที่จำเป็นให้สถานรับเลี้ยงเด็กในรูปแบบต่างๆ เป็นที่ให้บริการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก โดยมีผู้เลี้ยงดูเด็ก/พี่เลี้ยงเด็กที่ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านเด็กปฐมวัยและพัฒนาเด็ก ที่สำคัญคือให้ พ่อแม่ และครอบครัวมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดมากที่สุด

2.2) การพัฒนาเด็กอายุ 3-5 ปี เด็กอายุ 3-5 ปี ครอบครัวยังคงเป็นแกนหลักการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการและให้สถานพัฒนาเด็กสถานศึกษาหรือรูปแบบอื่น ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย เป็นที่ให้บริการคุ้มครองป้องกันและพัฒนาเด็ก โดยผู้ดูแลเด็กและครู ฯลฯ มีลักษณะเป็น “มีอาชีพ” คือ มีความรู้ เจตคติ ค่านิยม รวมถึงมีทักษะที่เหมาะสมและดีที่สุดในการคุ้มครองป้องกันและพัฒนาเด็กรอบด้านในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อพัฒนาการของเด็ก โดยมีพ่อแม่ผู้ปกครอง และครอบครัวมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอในกรณี พ่อแม่ ประสงค์ จะเลี้ยงดูและให้การเรียนรู้ลูกด้วยตนเองหรือจัดเป็นกลุ่มๆ ในชุมชน รัฐต้องสนับสนุนให้ พ่อแม่มีความรู้และทักษะในเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่บ้าน

การพัฒนาเด็กอายุ 0-5 ปี ต้องเป็นไปอย่างมีคุณภาพรวมถึงการให้บริการด้านสุขภาพทางกายและทางจิตใจเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อค้นหาปัญหาและข้อบกพร่อง ตั้งแต่ต้น โดยระบบการส่งต่อที่ดี ทันต่อสถานการณ์ เป็นการเชื่อมโยงจากบ้านไปสู่ ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย

โรงเรียน และหน่วยปรึกษาทางการแพทย์ ในกรณีที่จำเป็นเด็กสามารถได้รับการตรวจรักษาและบำบัดฟื้นฟูที่ทันการณ์

3) แนวทาง/มาตรการ

3.1) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดบริการในสถานพัฒนาเด็กและสถานบริการการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ที่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชนและชุมชน โดยมุ่งเน้นการอบรมบ่มนิสัย การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางร่างกาย สติปัญญาอารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม ให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความถูกต้อง(จิตวิญญาณ) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยมและบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับวัยอย่างต่อเนื่อง ให้มีจิตสำนึกผูกพันต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ เน้นตัวเด็กปฐมวัยเป็นสำคัญ เน้นการคิดสร้างสรรค์ การคิดริเริ่ม จินตนาการ การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ในการเรียนรู้ของตนเอง สามารถแสดงออกได้อย่างเสรีและเหมาะสมในด้านความคิด ทักษะ และความรู้สึก มีการสร้างวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ กับผู้อื่นในทางที่ดี สามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น มองโลกในแง่ดี มีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่ สนใจใฝ่ดี และซาบซึ้งในความงามของธรรมชาติ รวมทั้งปฏิรูประบบการอบรมเลี้ยงดู วิธีจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ วิธีพัฒนากระบวนการคิด และสื่อการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองได้ตามกระบวนการหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่ เหมาะสมกับตนเองพร้อมทั้งสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทำหยาเด็กให้อยากเรียนรู้มากขึ้น เพื่อสร้างความพอใจและความสุขให้แก่เด็ก

3.2) สนับสนุนโครงการต่างๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้านอย่างบูรณาการ เช่น โครงการพัฒนาครอบครัว โครงการครอบครัวดีมีสุขเป็นต้น โดยสนับสนุนชุมชนที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว ให้ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตลอดจนโครงการอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในเมืองตำบล/หมู่บ้าน ที่มุ่งพัฒนาเด็ก โดยอาศัยผู้นำท้องถิ่นเป็นแกนหลัก รวมทั้งที่การประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน

3.3) เด็กปฐมวัยต้องได้รับการตรวจร่างกายและประเมินพัฒนาการเพื่อค้นหาและเฝ้าระวังหากพบความบกพร่อง ผู้ดูแลเด็ก (พ่อ แม่ ผู้ปกครอง แพทย์ พยาบาล ฯลฯ) ต้องให้การบำบัดช่วยเหลือหรือส่งต่อไปยังศูนย์หรือหน่วยงานที่ ดูแลเฉพาะทางทันที

3.4) รัฐต้องจัดบริการเพื่อการพัฒนาและบริการทางการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการ ตามความจำเป็นของเด็กทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ

3.5) กำหนดหลักเกณฑ์ และมาตรฐานแห่งชาติ โดยกำหนดให้มีการจัดทำตัวบ่งชี้ คุณภาพและมาตรฐานของบริการการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นสากล สอดคล้องกับความรู้ใหม่ ในการพัฒนาเด็กและมีวิธีการเชิงนวัตกรรม พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลด้านคุณภาพให้เป็นไปตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

(องค์การมหาชน) กำหนด ตามพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 47, 48 และ 49

3.6) ส่งเสริมให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในและภายนอก เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถตรวจสอบและเลือกการบริการที่เหมาะสม

3.7) พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านบริการตามวัย ระหว่างครอบครัวกับสถานรับเลี้ยงเด็ก/สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย/อนุบาลศึกษา โดยเฉพาะระบบส่งต่อเชื่อมโยงเด็กที่มีความบกพร่องไปยังผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทาง หรือให้เด็กได้รับการตรวจวินิจฉัย และช่วยเหลือแก้ไขตั้งแต่แรกเริ่ม และให้มีระบบเชื่อมสัมพันธ์ ที่ต่อเนื่องระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง กับผู้ดูแลเด็กประเภทต่างๆ ที่ให้บริการสำหรับเด็กปฐมวัย

3.8) ส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน และผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กปฐมวัย ผลิตรายการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยในการพัฒนาทักษะทุกด้าน ที่มีคุณภาพและราคาถูก

1.5.2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

1) แนวคิด

1.1) พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก สมาชิกในครอบครัว คู่สมรสใหม่ ผู้เตรียมเป็นพ่อแม่ หญิงตั้งครรภ์ ครู บุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุข และผู้นำชุมชนผู้นำท้องถิ่นต้องได้รับการพัฒนา ให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์ และสร้างสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งได้คุ้มครองป้องกันอุบัติเหตุและภัยอันตรายต่างๆอันจะเกิดขึ้นได้

2) เป้าหมาย

2.1) การพัฒนาเด็กปฐมวัย 0-5 ปี ให้ใช้หลักการที่มีบ้านและครอบครัว โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัวเป็นบุคคลสำคัญเป็นฐานในการอบรมเลี้ยงดู (Home Based Approach) และพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างองค์รวม

2.2) พัฒนาความรู้และทักษะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ในด้านจิตวิทยา พัฒนาการเด็กตั้งแต่ยังอยู่ในครรภ์ จนถึงอายุ 5 ปี รวมถึงการให้ความรู้พื้นฐานด้านพัฒนาการเด็กอายุ 6-8 ปี เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างต่อเนื่องของพัฒนาการเด็กปฐมวัย ทั้งนี้จะต้องครอบคลุมทุกระดับตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน ถึงระดับผู้เชี่ยวชาญ

3) แนว/มาตรการ

3.1) จัดบริการเสริมความรู้ความเข้าใจตลอดจนฝึกทักษะพ่อแม่ ครอบครัว คู่สมรสใหม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ครู ฯลฯ ให้มีความรู้ ความเข้าใจจิตวิทยาเด็กปฐมวัยและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทุกคนในสถานะต่างๆกัน อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย

3.2) สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม สนับสนุนให้ มีการผลิตสื่อต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองผู้เลี้ยงดูเด็ก ครูผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ชุมชน สังคมในเรื่องความรู้ที่ถูกต้องของการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย

3.3) จัดให้มีแนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กที่ก้าวหน้าเหมาะสมตามวัย สำหรับผู้ที่มีหน้าที่พัฒนาเด็กและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ได้และจัดให้มีวิธีการประเมินผลการพัฒนาเด็กปฐมวัย และคู่มือในการสังเกตพัฒนาการของเด็กแบบง่ายที่สุด

3.4) ดำเนินการให้มีการปฏิรูปกระบวนการผลิตผู้เลี้ยงดูเด็กผู้ดูแลเด็กครู และบุคลากรอื่น

3.5) ดำเนินการพัฒนาบุคลากรทุกประเภทในสถานบริการ สถานศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็น “มืออาชีพ”

3.6) ปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการสำหรับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแล และทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย

3.7) ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้มแข็งให้สมาคมวิชาชีพ สำหรับบุคลากรด้านเด็กปฐมวัยหรือชมรม

3.8) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองของกลุ่มเด็ก

1.5.3 ยุทธศาสตร์ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

1) แนวคิด

1.1) ทุกภาคส่วนของสังคม ได้แก่ องค์กร สถาบันสื่อมวลชน ในทุกระดับ มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ดูแลส่งเสริม ค้ำครอง ปกป้อง และระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับท้องถิ่น

1.2) พัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการวิจัย ทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมและหลากหลายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม

2) เป้าหมาย

2.1) รัฐและสังคมร่วมรับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดล้อม และบริการให้ครอบครัวและผู้เลี้ยงดู ได้พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างครบวงจร ตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล

2.2) สร้างความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ให้เอื้อต่อครอบครัวที่มีเด็กปฐมวัยสามารถดำเนินการดูแลปกป้อง ค้ำครองและจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ให้แก่ เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3) เมื่อชุมชนและท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง ทั้งด้านเศรษฐกิจและความรู้ความสามารถ ให้รัฐกระจายความรับผิดชอบไปยังชุมชนท้องถิ่น (ครอบครัว ชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรเอกชนองค์กรธุรกิจ และอื่นๆ) ดำเนินการเต็มที่ในทุกด้าน โดยรัฐมีหน้าที่ กำหนดนโยบายระดับชาติ แนวทาง รูปแบบการตรวจสอบ มาตรฐาน การประเมินผล การสนับสนุนและการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ พร้อมทั้งสร้างสิ่งแวดล้อม และสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาเด็กติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

2.4) สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิและสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ด้วยการเผยแพร่ความรู้และทักษะให้พ่อแม่ และผู้เลี้ยงดูเด็กในรูปแบบต่างๆ รวมถึงกระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

3) แนวทาง/มาตรการ

- 3.1) ด้านพัฒนาการมีส่วนร่วม
- 3.2) ด้านวิจัยพัฒนาและสร้างองค์ความรู้
- 3.3) ด้านพัฒนาองค์กร กลไกการบริหารงานประสานงาน และติดตาม

ประเมินผล

- 3.4) ด้านระดมทรัพยากร
- 3.5) ด้านส่งเสริมบทบาทสื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยรวมทั้งสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อเฝ้าระวังการผลิตและนำเสนอสื่อ
- 3.6) ด้านสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น

1.6. ด้านกฎหมาย

1.6.1 หน่วยงานที่ร่วมพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-

5 ปี) ระยะยาว

- 1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 2) กระทรวงสาธารณสุข
- 3) กระทรวงมหาดไทย
- 4) กระทรวงศึกษาธิการ
- 5) กระทรวงแรงงาน
- 6) กระทรวงวัฒนธรรม
- 7) กระทรวงกลาโหม
- 8) กระทรวงยุติธรรม
- 9) กระทรวงการคลัง
- 10) สำนักนายกรัฐมนตรี
- 11) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- 12) ภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน

สรุปนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) มุ่งส่งเสริมการจัดบริการในสถานพัฒนาเด็กและสถานบริการการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพที่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจเอกชนและชุมชน โดยมุ่งเน้นการอบรม บ่มนิสัย การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม คุณธรรมจริยธรรม ให้ความสำคัญกับการสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีงาม ความ

ถูกต้อง(จิตวิญญาณ) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยมและบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับวัย
 อย่างต่อเนื่อง ให้มีจิตสำนึกผูกพันต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

2. หลักสูตรการศึกษา พุทธศักราช 2546

2.1 แนวคิด ปรัชญา และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ.

2546 : 1-20)

2.1.1 แนวคิดในการจัดการศึกษาปฐมวัย

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการของมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัย จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนากันแตกต่างกันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ขวบ
 ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก จึงเป็นเสมือนแนวทางให้ผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่าง ของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์ มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น ควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการ ในระดับที่สูงขึ้นและเด็กมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ตั้งแต่เกิด ก่อนจะเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตร จึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อ ต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีมีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน
- 3) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทดลองสร้างสรรค์ แก้ปัญหา และค้นพบด้วยตัวเอง ซึ่งอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย เด็กจะรู้จักการเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น ในการจัดหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัยจึงถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพล ต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตน ได้อย่างมีความสุข
- 4) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอยู่อาศัย หรือแวดล้อมล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ถือว่า ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กพัฒนาเกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างมีความสุข

2.1.2 ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

2.1.3 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็กกับพ่อแม่เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุล และเต็มตามศักยภาพโดยกำหนดหลักการ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุก

ประเภท

- 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

- 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

- 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมี

คุณภาพและมีความสุข

- 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาในการ

พัฒนาเด็ก

สรุปได้ว่า ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ต้องจัดให้สอดคล้องกับชีวิต สังคม วัฒนธรรม ตามความเป็นอยู่ของเด็ก โดยจัดการประสบการณ์ต่างๆ ผ่านการเล่นและเน้นการพัฒนาเด็กให้ครบทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้เด็กเกิดความรู้อย่างเป็นธรรมชาติและสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ

2.2 คุณลักษณะตามวัยและมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

2.2.1 คุณลักษณะตามวัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 10-14)

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ พัฒนาการแต่ละวันอาจเกิดขึ้นตามวัยมากขึ้นน้อยแตกต่างกันไป ในแต่

ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ที่เด็กได้รับผู้สอน จำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาแต่ละคน ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถ และศักยภาพหรือ ช่วยเหลือเด็กได้ทันที่ โนกรรมที่พัฒนาการของเด็กไม่เป็นไปตามวัย ผู้สอน จำเป็นต้องจุดบกพร่องและรีบแก้ไข โดยจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก ถ้าเด็กมีพัฒนาการสูงกว่าวัย ผู้สอนควรจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ คุณลักษณะตามวัยของเด็กปฐมวัยแสดงได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะตามวัยของเด็กปฐมวัย อายุ 3-5 ปี

อายุ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
พัฒนาการ			
1. ด้านร่างกาย			
1.1 กล้ามเนื้อใหญ่	<ul style="list-style-type: none"> - รับลูกบอลกระดอนจากพื้น ด้วยแขนทั้งสองข้าง - เดินขึ้นลงบันไดได้ด้วยตนเอง - กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ - วิ่งตามลำพังได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง - เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้ - กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ - วิ่งและหยุดได้คล่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - รับลูกที่กระดอนจากพื้นด้วยมือทั้งสอง - เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว - กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง - วิ่งได้รวดเร็วและหยุดได้ทันที
1.2 กล้ามเนื้อเล็ก	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้ขาดได้ - เขียนรูปร่างกลมได้ตามแบบได้ - ร้อยลูกปัดขนาดใหญ่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นตรงตามที่กำหนดได้ - เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ - ร้อยลูกปัดขนาดเล็กได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นโค้งตามที่กำหนดได้ - เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ - ใช้เชือกร้อยวัสดุตามแบบได้ - ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ

อายุ พัฒนาการ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
1.3 สุขภาพอนามัย	- มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีเส้น รอบศีรษะตามเกณฑ์	- มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนัก ส่วนสูงและมีเส้น รอบศีรษะตามเกณฑ์	- มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนัก ส่วนสูงและมีเส้น รอบศีรษะตามเกณฑ์
2. ด้านอารมณ์และ จิตใจ	- ชอบที่จะทำให้ ผู้ใหญ่พอใจและได้คำ ชม	- ชอบทำทนายผู้ใหญ่ - เริ่มควบคุมอารมณ์ ได้บางครั้ง	- รักครู/ผู้สอน - ควบคุมอารมณ์ได้ดี ขึ้น มีเหตุผล
2.1 การแสดงออก ทางด้านอารมณ์	- แสดงออกอารมณ์ ตามความรู้สึก		
2.2 ความรู้สึก ที่ดีต่อตนเอง	- เริ่มรับรู้บทบาท หน้าที่ของตนเอง - รู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ ตนชอบ สนใจ	- รับบทบาทหน้าที่ของ ตนเอง - รู้จักชื่นชมใน ความสามารถและ ผลงานของตนเองและ ผู้อื่น	- รับบทบาทหน้าที่ของ ตนเองและหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมาย - รู้จักเลือกเล่น ทำงานตามที่ตนชอบ สนใจและทำได้ - รู้จักชื่นชมใน ความสามารถและ ผลงานของตนเองและ ผู้อื่น
2.3 คุณธรรม และจริยธรรม	- เริ่มแสดงความรัก เพื่อนและสัตว์เลี้ยง - ไม่ทำร้ายผู้อื่นเมื่อ ไม่พอใจ - เริ่มรู้ว่าสิ่งใดเป็น ของตนและสิ่งใดเป็น ของผู้อื่น - เริ่มรู้จักเก็บของเล่น - เริ่มรู้จักการรอคอย - เริ่มตัดสินใจในเรื่อง ง่ายๆได้	- แสดงความรักเพื่อน และสัตว์เลี้ยง - ไม่ทำร้ายผู้อื่นและไม่ ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน - ไม่แย่งหรือหยิบของ ของผู้อื่นมาเป็นของ ตน - รู้จักการรอคอย อย่างเหมาะสมกับวัย - รู้จักการตัดสินใจใน เรื่องง่ายๆและเริ่ม เรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น	- แสดงความรักเด็กที่ เล็กกว่าและสัตว์ต่างๆ - ไม่ทำร้ายผู้อื่นและ ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ - ไม่หยิบของของผู้อื่น มาเป็นของตน - รู้จักจัดเก็บของเล่น เข้าที่ - รู้จักการรอคอยแล เข้าแถวตามลำดับ ก่อนหลัง - รู้จักการตัดสินใจ เรื่องง่ายๆและยอมรับ ผลที่เกิดขึ้น

พัฒนาการ	อายุ	อายุ 3 ปี	อายุ 4ปี	อายุ 5 ปี
3. ด้านสังคม				
3.1 การช่วยเหลือตนเอง		<ul style="list-style-type: none"> - ล้างมือได้ - รับประทานอาหารได้ตนเอง - เริ่มรู้จักใช้ห้องน้ำห้องส้วม 	<ul style="list-style-type: none"> - แต่งตัวได้ - รับประทานอาหารได้ด้วยตนเองโดยไม่หกเลอะเทอะ - รู้จักทำความสะอาดหลังจากเข้าห้องน้ำห้องส้วม 	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองได้ และแต่งตัวได้ - ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารได้ - ทำความสะอาดร่างกายได้
3.2 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการมีคุณธรรมจริยธรรม		<ul style="list-style-type: none"> - ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนเล่น) - ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง - เริ่มปฏิบัติตามกฎ กติกาต่างๆ - รู้จักทำงานที่ได้รับมอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ - เริ่มช่วยเหลือผู้อื่น - ปฏิบัติตามกฎ กติกา ที่ตกลงร่วมกัน - มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับ มอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - เล่นหรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยได้ - รู้จักการให้และการรับ - ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา - ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ
3.3 การอนุรักษ์วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม		<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มรู้จักแสดง ความเคารพ - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - ไม่ทำลายสิ่งของเครื่องใช้ 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้จักแสดงความเคารพ - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - รักษาสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงความเคารพที่เหมาะสมกับโอกาส - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว
4. ด้านสติปัญญา		<ul style="list-style-type: none"> - ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งง่ายๆได้ - บอกชื่อของตนเองได้ - รู้จักใช้คำถาม “อะไร” - ชีตเขียนเส้นอิสระได้ - จับคู่สีต่างๆได้ประมาณ 3-4 นาที - ยังคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่ได้ - จำแนกสิ่งต่างๆด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า - อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว 	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งที่ต่อเนื่องได้ - บอกชื่อ นามสกุลของตนเองได้ - สอบถาม “ทำไม” - เขียนภาพและสัญลักษณ์ตามความต้องการของตนเองได้ - ชี้และบอกสีได้ประมาณ 4-6 สี - พูดยเกี่ยวกับ “เมื่อวานนี้” “วันนี้” “พรุ่งนี้” 	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังแล้วนำมาเล่าถ่ายทอดได้ - บอกชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ ของตนเองได้ - สอบถาม “ทำไม” “อย่างไร” “ที่ไหน” - เขียนชื่อ นามสกุลของตนเองตามแบบได้ - บอกและจำแนกสีต่างๆได้ - บอกเวลา “เมื่อวานนี้” “วันนี้” “พรุ่งนี้”

พัฒนาการ	อายุ	อายุ 3 ปี	อายุ 4ปี	อายุ 5 ปี
4. ด้านสติปัญญา		<ul style="list-style-type: none"> - วาดภาพตามความพอใจของตน - สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้ - เลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวต่างๆ เรียนรู้จากการสังเกตและเลียนแบบผู้อื่น - เล่นนิทานหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้ - เคลื่อนไหวท่าทางตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกสิ่งต่างๆด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้ - สำรวจและทดลองเล่นกับของเล่นหรือสิ่งของต่างๆตามความคิดของตนเองได้ - วาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์ของตนได้ - เล่นนิทานหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้ - เคลื่อนไหวท่าทางตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกสิ่งต่างๆด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้ดี

ที่มา:กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 44)

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2553:27-46)

ปี พ.ศ. 2553 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเห็นว่ามาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ.2547 นั้น ควรจะปรับปรุงเนื้อหาหลักเกณฑ์ หรือหนังสือสั่งการต่างๆ ให้เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับนวัตกรรมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงได้ดำเนินการปรับปรุงมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแบ่งมาตรฐานออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. มาตรฐานด้านบุคลากร
3. มาตรฐานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย
4. มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร
5. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน
6. มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

มาตรฐานที่ 1มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐานและคุณภาพตามหลักสูตรวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง โดยความร่วมมือสนับสนุนของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ แบ่งการบริหารจัดการเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารบุคคล

มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานด้านบุคลากร

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีศักยภาพในการจัดการศึกษา อบรม เลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กเล็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสมอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐานที่ 3 มาตรฐานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่อบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้แก่เด็ก ดังนั้น ในการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคาร สถานที่ และจัดภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมทั้งภายในอาคาร และภายนอกอาคาร ต้องคำนึงถึงความมั่นคง แข็งแรงถูกสุขลักษณะ มีความเหมาะสมปลอดภัยแก่เด็ก ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจ ไร้กังวล การก่อสร้างและพัฒนาอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กเล็ก โดยการ จัดสภาพแวดล้อมที่ 4 ก สุขลักษณะ

มาตรฐานที่ 4 มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็ก อายุ 2 –5 ปี เป็นภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการเลี้ยงดู และได้รับการศึกษาเพื่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัย และความสามารถของเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา)
 2. เพื่อพัฒนาเด็ก ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณลักษณะ และสมรรถนะตามวัย โดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัย
 3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเล็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ
 4. เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กเล็กตามบริบท และวัฒนธรรมของชุมชน สังคม ท้องถิ่น
 5. เพื่อส่งเสริมความรัก เอื้ออาทร ของสถาบันครอบครัว ชุมชน และสังคมท้องถิ่น
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานศึกษาและพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มาเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังต่อไปนี้

1. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี (5 ปี หมายถึง อายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อ

ธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าตนเองและสังคม

2. หลักการ

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

2.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุก

ประเภท

2.2 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

2.3 พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

2.4 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมี

คุณภาพและมีความสุข

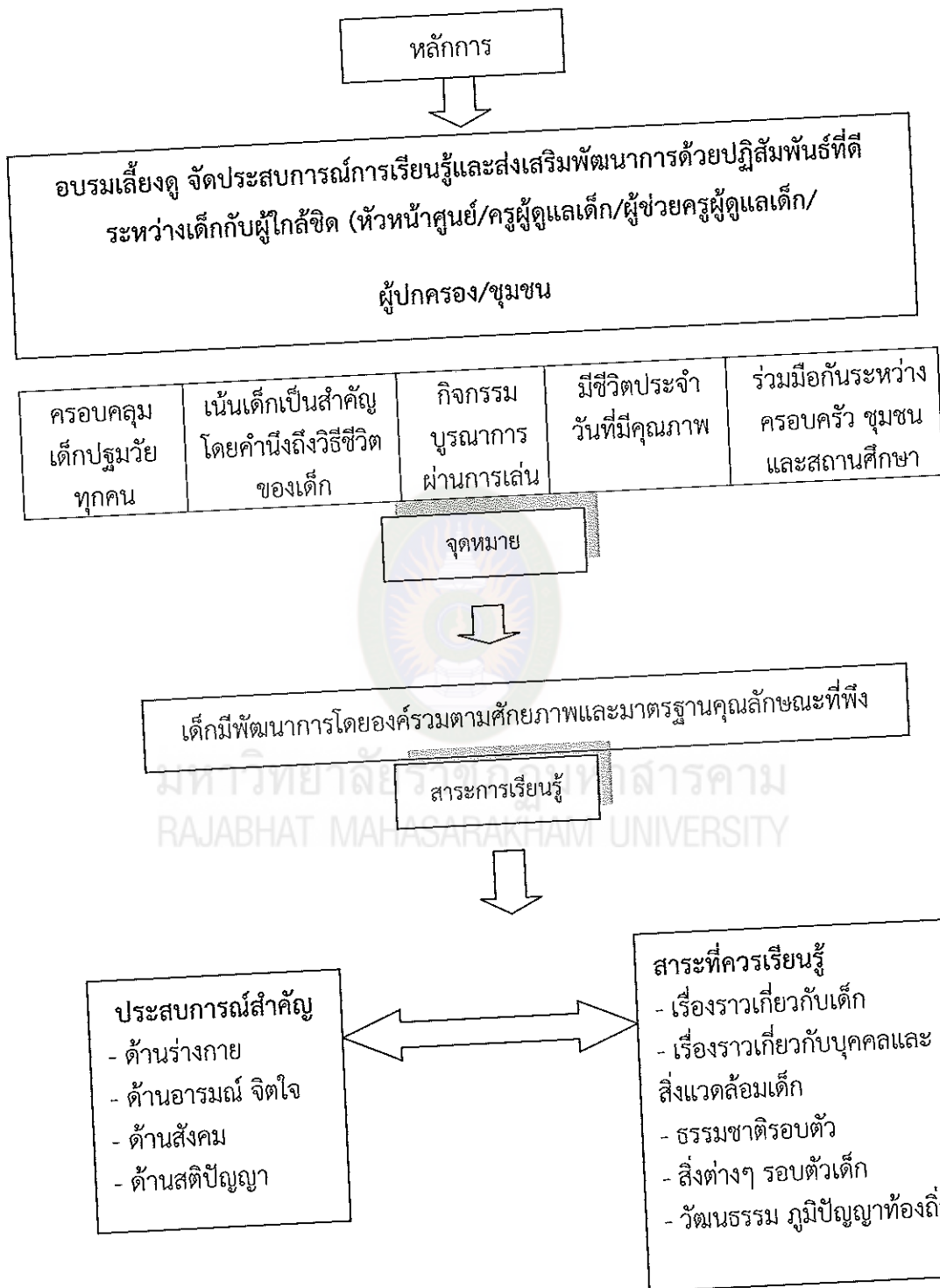
2.5 ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการ

พัฒนาเด็ก

3. การบูรณาการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการศึกษาเอกสารท้องถิ่นและงานวิจัยมาประกอบเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในทุกๆด้าน

การจัดการศึกษาปฐมวัย

4. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

4.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 2 ปี

- 4.1.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 4.1.2 ใช้อวัยวะของร่างกายได้ประสานสัมพันธ์กัน
- 4.1.3 มีจิตใจร่าเริงเบิกบาน แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับวัย
- 4.1.4 รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
- 4.1.5 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 4.1.6 สนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว

4.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3-5 ปี

- 4.2.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 4.2.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและ

ประสานสัมพันธ์กัน

- 4.2.3 มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- 4.2.4 มีคุณธรรม จริยธรรม
- 4.2.5 ชื่นชมและกล้าแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรัก

การออกกำลังกาย

- 4.2.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 4.2.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเป็น

ไทย

- 4.2.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของ

สังคม

- 4.2.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 4.2.10 มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 4.2.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 4.2.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

5. คุณลักษณะตามวัย

5.1. คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 2 ปี

5.1.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1) วิ่งคล่องขึ้นแต่ไม่สามารถหยุดได้ทันที
- 2) เดินถอยหลังได้
- 3) เดินขึ้นลงบันไดได้เอง โยวาท่าทั้ง 2 ข้างบนบันไดขั้นเดียว
- 4) สลับเท้าขึ้นบันไดได้เมื่ออายุย่าง 3 ปี
- 5) หยิบของชิ้นเล็กๆ ได้ แต่หลุดมือง่าย
- 6) จับดินสอแท่งใหญ่ๆ ได้ด้วยนิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือ

5.1.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ

- 1) แสดงอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ด้วยคำพูด
- 2) มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เมื่อได้รับการยอมรับหรือชมเชย
- 3) มีความเป็นตัวของตัวเอง

5.1.3 พัฒนาการด้านสังคม

- 1) เล่นร่วมกับคนอื่น แต่ต่างคนต่างเล่น
- 2) เริ่มรู้จักเล่นเป็นกลุ่มกับเด็กอื่น
- 3) พยายามช่วยตนเองในการแต่งตัว
- 4) รู้จักขอและรู้จักให้
- 5) เริ่มรู้จักรอคอย มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

5.1.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) มีช่วงความสนใจกับของบางอย่างได้นาน 3-5 นาที
- 2) ชอบดูหนังสือภาพ
- 3) ชอบฟังบทกลอน นิทาน คำคล้องจอง
- 4) สนใจค้นคว้า สำรวจสิ่งต่างๆ
- 5) เริ่มประโยคคำถาม อะไร
- 6) สนใจสิ่งรอบตัว
- 8) วางของซ้อนกันได้ 4- 6 ชั้น

5.2 คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 3 ปี

5.2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1) กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
- 2) รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว
- 3) เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- 4) เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้

5.2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ

- 1) แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
- 2) ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
- 3) กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง

5.2.3 พัฒนาการด้านสังคม

- 1) รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
- 2) ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น)
- 3) เล่นสมมติได้
- 4) รู้จักรอคอย

5.2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) สำรวจสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้
- 2) บอกชื่อตนเองได้

- 3) ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา
 - 4) สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆได้
 - 5) สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ
 - 6) ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองและแสดงท่าทางเลียนแบบได้
 - 7) รู้จักใช้คำถาม อะไร
 - 8) สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย
 - 9) อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว
- 5.3 คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 4 ปี
- 5.3.1 พัฒนาการด้านร่างกาย
- 1) กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
 - 2) รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสองข้าง
 - 3) เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้
 - 4) เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
 - 5) กระดับกระแฉ่งไม่ชอบอยู่เฉย
- 5.3.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ –จิตใจ
- 1) แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์
 - 2) เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
 - 3) ชอบท้าทายผู้ใหญ่
 - 4) ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ
- 5.3.3 พัฒนาการด้านสังคม
- 1) แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง
 - 2) เล่นร่วมกับคนอื่นได้
 - 3) รอคอยตามลำดับก่อน - หลัง
 - 4) แบ่งของให้คนอื่น
 - 5) เก็บของเล่นเข้าที่ได้
- 5.3.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา
- 1) จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้
 - 2) บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
 - 3) พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำแนะนำ
 - 4) สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง
 - 5) สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างสร้างสรรค์ โดยมี

รายละเอียดเพิ่มขึ้น

- 6) รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”

5.4 คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 5 ปี

5.4.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

มั่นคง

1) สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางด้านร่างกายได้อย่างคล่องแคล่วและ

5.4.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ

- 1) แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
- 2) ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
- 3) ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

5.4.3 พัฒนาการด้านสังคม

- 1) ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- 2) เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
- 3) มีมารยาทในสังคมที่งดงาม มีจิตอาสา

5.4.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นและสร้างสรรค์งานตาม

ศักยภาพ

6. การจัดประสบการณ์

6.1 การจัดประสบการณ์เด็กอายุ 2 ปี

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 2 ปี เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการเล่น และทำกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ได้ พัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา

6.1.1 หลักการจัดประสบการณ์ ควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่อไปนี้

- 1) เลี้ยงดูเด็กให้มีสุขภาพที่ดีและปลอดภัย
- 2) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กด้วยวาจาและท่าทางที่อบอุ่นเป็นมิตร
- 3) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ความต้องการ และพัฒนาการของเด็ก
- 4) จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ตามวัยของเด็ก
- 5) ประเมินการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- 6) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาใน

การพัฒนาเด็ก

6.1.2 แนวทางการจัดประสบการณ์เด็กอายุ 2 ปี ดังนี้

- 1) ดูแลสุขภาพอนามัยและตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย และจิตใจของเด็ก
- 2) สร้างบรรยากาศของความรัก ความอบอุ่น ความไว้วางใจ และความมั่นคงทางอารมณ์
- 3) จัดประสบการณ์ตรง ให้เด็กได้เลือก ลงมือกระทำและเรียนรู้จาก ประสบการณ์ทั้ง 5 และการเคลื่อนไหวผ่านการเล่น

- 4) เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่แวดล้อมและสิ่งต่างๆ
รอบตัวเด็กอย่างหลากหลาย
- 5) จัดสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้และของเล่นที่สะอาด ปลอดภัย
เหมาะสมกับเด็ก
- 6) ใช้การสังเกตและติดตามการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่าง
ต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- 7) ให้ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก
- 6.2 การจัดประสบการณ์เด็กอายุ 3-5 ปี
การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก อายุ 3-5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูป
ของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่นทำกิจกรรมการเรียนรู้ 6 กิจกรรม) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จาก
ประสบการณ์ เกิดความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์
จิตใจ สังคม และสติปัญญา
- 6.2.1 จัดประสบการณ์ผ่านการเล่นและทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา
เด็กโดยองค์รวมและอย่างต่อเนื่อง
- 6.2.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่าง
ระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
- 6.2.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและ
ผลผลิต
- 6.2.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็น
ส่วนหนึ่ง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
- 6.2.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก
7. แนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้
- 7.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสมกับ
วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 7.2 จัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5
- 7.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ
- 7.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 7.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบรรยากาศที่อบอุ่นมี
ความสุข เอื้อต่อการเรียนรู้
- 7.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่
หลากหลายและอยู่ในบริบทของชุมชนนั้นๆ
- 7.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน
ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
อย่างต่อเนื่อง

- 7.8 จัดประสบการณ์ให้เด็กทั้งที่มีการวางแผนล่วงหน้า และแผนที่เกิดจาก
สภาพจริง
- 7.9 นำชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์
- 7.10 ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลของเด็กเป็นรายบุคคล ใช้เป็นประโยชน์ใน
การพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน
8. การบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร แบ่งออกเป็น 10 ด้าน ดังนี้
- 8.1 ด้านหลักสูตร
 - 8.2 ด้านการจัดประสบการณ์/ การจัดกิจกรรมประจำวัน
 - 8.3 ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์
 - 8.4 ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้
 - 8.5 ด้านการวัดผลและประเมินผล
 - 8.6 ด้านการนิเทศการศึกษา
 - 8.7 ด้านการวิจัยในชั้นเรียน
 - 8.8 ด้านโภชนาการ
 - 8.9 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมสำคัญต่างๆ/โครงการที่ส่งเสริมผู้เรียน)
 - 8.10 ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
9. ด้านหลักสูตรหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
แบ่งเป็น 2 ระดับ
- 9.1 ระดับอายุ 2 ปี
 - 9.2 ระดับอายุ 3-5 ปี
- โดยหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
เศรษฐกิจ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ของเด็กเล็ก
ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้
- 9.2.1 ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 และ
เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหา
และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
 - 9.2.2 จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ
เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้รายปี การจัดประสบการณ์ การสร้าง
บรรยากาศการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งจัดทำแผนการจัด
ประสบการณ์ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจกำหนดหัวข้ออื่นๆ ได้ตามความเหมาะสมและความ
จำเป็นของสถานศึกษาแต่ละแห่ง
 - 9.2.3 การประเมิน เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบหลักสูตรของศูนย์พัฒนา
เด็กเล็กแบ่งออกเป็น การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพ
ของหลักสูตร องค์กรประกอบของหลักสูตรหลังจากที่ได้จัดทำแล้ว โยอาศัยความคิดเห็นจาก

ผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ การประเมินระหว่างการทำโครงการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดและการประเมินหลังการใช้หลักสูตร หลักสูตรครบ แต่ละช่วงอายุเพื่อสรุปผลว่า หลักสูตรที่จัดทำควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไร

10. ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีขั้นตอนดังนี้

10.1 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมาย (มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์)

10.2 โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย

10.2.1 สารการเรียนรู้รายปี

10.2.2 ระยะเวลาเรียน

10.3 การจัดประสบการณ์

10.4 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

10.5 สื่อและแหล่งเรียนรู้

10.6 การประเมินพัฒนาการเด็ก

10.7 การบริหารจัดการหลักสูตร

10.8 อื่นๆ

11. ด้านการจัดประสบการณ์/การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กอายุ 2-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ครูผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะต้องทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร โดยมี หลักการจัดและขอบข่ายกิจกรรมประจำวันดังนี้

11.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

11.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก

1) วัย 2 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 5 นาที

2) วัย 3 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 8 นาที

3) วัย 4 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

4) วัย 5 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

11.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกิน 20 นาที

11.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 -60 นาที

11.1.4 กิจกรรมมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

11.2 ขอบข่ายการจัดกิจกรรม

11.2.1 สำหรับเด็กอายุ 2 ปี

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 2 ปี มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางรากฐานการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะพื้นฐานของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดกิจกรรมควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของเด็กตามวัย โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน วันและการเล่นของเด็กตามธรรมชาติที่เหมาะสมกับวัย ดังนี้

1) การฝึกสุขนิสัยและลักษณะนิสัยที่ดี เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมสุขนิสัยที่ดีในเรื่องการรับประทานอาหาร การนอน การทำความสะอาดร่างกาย การขับถ่าย ตลอดจนปลูกฝัง ลักษณะนิสัยที่ดีในการดูแลสุขภาพอนามัยและการแสดงมรรยาทที่สุภาพ นุ่มนวลแบบไทย

2) การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการรับรู้ผู้เรียน ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการมองเห็น การได้ยินเสียง การลิ้มรส การไต่กลิ่น และการสัมผัสจับต้องสิ่งต่างๆ ที่แตกต่างกันในด้านขนาด รูปร่าง ความยาว สี น้ำหนัก และผิวสัมผัส เช่น การเล่นของเล่นที่มีพื้นผิวแตกต่างกัน เป็นต้น

3) การฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือ – ตา เป็นกิจกรรมที่ฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือให้พร้อมที่จะหยิบจับ ฝึกการทำงานอย่างสัมพันธ์กันระหว่างมือและตา เช่น ร้อยลูกปัด เล่นพลาสติกสร้างสรรค์เล่นหยอดบล็อกรูปทรงลงกล่อง ดอกหมุด โดยรับลูกบอล ตักน้ำหรือทรายใส่ภาชนะ เป็นต้น

4) การเคลื่อนไหวและการทรงตัว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อ แขนกับขา มือกับนิ้วมือ และส่วนต่างๆของร่างกายในการเคลื่อนไหวหรือออกกำลังกายทุกส่วนโดยการจัดให้เด็กเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่-เล็ก ตามความสามารถของวัย เช่น คว่า คลาน ยืน เดิน เล่น นิ้วมือ เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายตามเสียงดนตรี วิ่งไล่จับ ปีนป่าย เครื่องเล่นสนาม เล่นชิงช้า ม้าโยก ลากจูงของเล่นมีล้อ ซีจรรย์านสามล้อ เป็นต้น

5) การส่งเสริมด้านอารมณ์ จิตใจ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเลี้ยงดูในความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุข เช่น อุ้ม โอบกอด ตอบสนองต่อความรู้สึกที่เด็กแสดงออก เป็นต้น

6) การส่งเสริมทักษะทางสังคม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เช่น เล่นรวมกลุ่มกับผู้อื่น แบ่งปัน รู้จักรอคอย เป็นต้น

7) การส่งเสริมทักษะทางภาษา เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กได้เปล่งเสียงเลียนเสียงพูดของผู้อื่น เสียงสัตว์ต่างๆ รู้จักชื่อเรียกของตนเอง ชื่อพ่อแม่หรือผู้คนที่ใกล้ชิดและชื่อสิ่งต่างๆ รอบตัว ตลอดจนรู้จักสื่อความหมายด้วยคำ พูดและท่าทาง เช่น ชี้ชวนและสอนให้รู้จักชื่อเรียกสิ่งต่างๆ จากของจริง เล่านิทานหรือร้องเพลงง่ายๆ ให้ฟัง เป็นต้น

8) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดตามจินตนาการของตนเอง เช่น ชีตเขียนวาดรูป เล่นบทบาทสมมุติ ทำกิจกรรมศิลปะ เล่นของเล่นสร้างสรรค์ เป็นต้น

11.2.2 สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี

1) การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี ฯลฯ

2) การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อมใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

3) การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเองรับผิดชอบ ชื่อสัตย์ประหยัด เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

4) การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำ กิจวัตรประจำวันมีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหารเช้า พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวมเก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

5) การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษาสถานศึกษาที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

6) การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรม

ทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

7) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กเล่นบทบาทสมมุติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น แท่งไม้รูปทรงต่างๆ ฯลฯ

12. ด้านการเขียนแผนประสบการณ์

การจัดประสบการณ์ในระดับเด็กเล็กนั้น ไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้นการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้านบรรลุจุดหมายตามหลักสูตรนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการจัดประสบการณ์และรู้หลักการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

12.1 จุดประสงค์ของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์

12.1.1 เพื่อให้ผู้สอนวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

12.1.2 เพื่อให้ผู้สอนนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวันให้บรรลุตามจุดหมายที่กำหนด

12.2 การทำแผนการจัดประสบการณ์

การจัดแผนการจัดประสบการณ์ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร ผู้สอนควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

12.2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างละเอียด จนเกิดความเข้าใจว่าจะพัฒนาเด็กอย่างไร เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้ควรศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ข้อมูลพัฒนาการเด็ก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

12.2.2 วิเคราะห์หลักสูตร พุทธศักราช 2546 ความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (จุดหมาย) ตังบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ ของเด็กอายุ 2 - 5 ปี ผู้สอนต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 2 - 5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาสาระการเรียนรู้

12.2.3 วิเคราะห์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรปฐมวัยส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้กำหนดไว้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญและส่วนที่เป็นสาระที่ควรเรียนรู้โดยผู้สอนจะต้องวิเคราะห์และเลือกนำมากำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์

12.2.4 กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะต้องกำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งมีหลากหลาย รวมทั้งศึกษาแนวคิด จาก

นวัตกรรม ที่ผู้สอนต้องใช้สอดแทรกลงในการจัดประสบการณ์ สำหรับรูปแบบที่นิยมใช้จัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัยคือ หน่วยการจัดประสบการณ์ ผู้สอนสามารถกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์เป็นรายสัปดาห์ บางสัปดาห์อาจใช้หน่วยการจัดประสบการณ์ตามความสนใจของเด็กโดยพิจารณาข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษา ตัวเด็ก สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประกอบ ทั้งนี้สามารถยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

12.2.5 จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในรูปแบบบูรณาการร่วมกับสาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น สำหรับการจัดประสบการณ์แบบหน่วย ผู้สอนต้องกำหนดหัวเรื่องโดยใช้เป็นแกนกลางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก การกำหนดหัวเรื่องสามารถทำได้ 3 วิธี

- 1) เด็กเป็นผู้กำหนด
- 2) ผู้สอนและเด็กร่วมกันกำหนด
- 3) ผู้สอนเป็นผู้กำหนด

12.2.6 เขียนแผนการจัดประสบการณ์ ผู้สอนควรพิจารณาเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้สอนนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัยที่ผู้สอนรับผิดชอบ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

1) นำหน่วยการจัดประสบการณ์มากำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ให้เข้ากับหัวเรื่องหน่วยการจัดประสบการณ์ สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ซึ่งสาระที่ควรเรียนรู้ในหลักสูตรนั้นเป็นสาระที่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดในเนื้อหา ทั้งนี้เพื่อประสงค์ให้สามารถยืดหยุ่นได้ง่ายสะดวกต่อการปรับให้เหมาะสมกับความสนใจและสิ่งแวดล้อมในชีวิตของเด็ก

2) สังเกตหรือระดมความคิดจากเด็ก ผู้สอนจะสนทนากับเด็ก เพื่อจะได้ทราบว่าเด็กมีประสบการณ์เดิมในหัวเรื่อนั้นมากน้อยเพียงใด เด็กอยากทราบอะไรเพิ่มเติม และผู้สอนควรตรวจสอบหลักสูตรเพื่อเพิ่มเติมสิ่งที่เด็กควรเรียนรู้ในหน่วยหรือหัวเรื่อนั้นๆ

12.3 เขียนแผนการจัดประสบการณ์

เมื่อได้ขอข้ายสาระที่เด็กต้องการรู้และสาระที่ผู้สอนคิดว่าเด็ก ควรรู้เพิ่ม แล้ว ผู้สอนต้องเขียนแผนการจัดประสบการณ์ โดยคำนึงถึงมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ ในเด็กแต่ละกลุ่มอายุที่ผู้สอนรับผิดชอบประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิด สื่อ กิจกรรม และการประเมิน

13. ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้

สื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับในการเรียนการสอน สื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เขานามธรรมเข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจได้ง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และการค้นพบด้วยตนเอง

13.1 แนวทางการดำเนินการใช้สื่อ

13.1.1 ใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ และสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ชุมชน
- 13.1.2 ใช้สื่อจากแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่อย่างหลากหลาย ทั้งที่บ้าน ศูนย์ฯ
- 13.1.3 ใช้สื่อที่คำนึงถึงความปลอดภัยต่อตัวเด็ก
- 13.1.4 ใช้สื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ ให้ครบทุกด้านทั้งทางร่างกาย
- อารมณ์
- 13.1.5 จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยบูรณาการผ่านการเล่น และเน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการกระทำโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า
- 13.1.6 ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในแผนการจัดประสบการณ์
- 13.1.7 บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้สู่แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
- 13.1.8 เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ซีดีรอม วีดีทัศน์
- 13.1.9 เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก โดยร่วมจัดหาสื่อ

14. ด้านการวัดผลและประเมินผล

ให้ครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินผล ส่งเสริมความสามรถให้ประเมินผลอย่างถูกต้อง จัดให้มีการวัดและประเมินผลที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และคอยดูแลควบคุมการดำเนินการวัดผลและประเมินผลเป็นระยะ ๆ รวมทั้งการตรวจสอบการจัดทำสมุดประจำชั้นและสมุดประจำตัวนักเรียนให้ถูกต้องเรียบร้อยและเป็นปัจจุบัน

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 2-5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทาง ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตรการประเมินพัฒนาการควยียดหลัก ดังนี้

1. ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำ ผลมาพัฒนาเด็ก
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินควรมีลักษณะ เช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
4. ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจัดบันทึกไว้

เป็นหลักฐาน

5. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลายๆด้าน ไม่ควรใช้วิธีการทดสอบ

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 2-5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างเป็นระบบ

15. ด้านการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา เป็นงานที่ครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา ทางวิชาการเพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสอดคล้องกับหลักสูตร การใช้วิธีการนิเทศสามารถทำได้หลากหลาย ทั้งนี้ต้องปฏิบัติสม่ำเสมอและเป็นระบบ

16. ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียน เป็นงานที่มุ่งพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่กำหนด ในหลักสูตรหรือสังคมนาควาหวังซึ่งดำเนินการโดยครูผู้ดูแลหรือดำเนินการร่วมกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้เรียนโดยส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 เรื่อง

17. ด้านโภชนาการ

การดำเนินงานโภชนาการใช้แนวทางการดำเนินงานโภชนาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมอนามัย ซึ่งงานโภชนาการที่สำคัญมี 2 ส่วน คือ การจัดอาหารสำหรับเด็กเล็ก และการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็ก เป็นพื้นฐานของการสุขภาพที่ดี มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัยส่งเสริมให้เด็กได้รับอาหารครบ 5 หมู่ รวมทั้งน้ำดื่มสะอาด และสารอาหารที่จำเป็น

18. ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ/โครงการที่ส่งเสริมผู้เรียน)

18.1 กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก วันปีใหม่ วันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ

18.2 โครงการต่างๆ ที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

19. ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถประเมินคุณภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้โดยใช้มาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมาตรฐาน และมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชน

มาตรฐานที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนทุกภาคส่วน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ พัฒนาระหว่างชุมชน

การพัฒนาครู

การพัฒนาครูเป็นงานของการบริหารงานบุคคล ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้

ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูเป็นทรัพยากรที่สำคัญขององค์กรการพัฒนาครู เพื่อให้บุคลากรครูมีความสามารถให้การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1. ความหมายของการพัฒนาครู

มีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาครูไว้ ดังนี้

สนอง เครือมาก (2537 : 174) ให้ความหมายการพัฒนาครู หมายถึง การดำเนินการให้บุคคล ได้เพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงาน ให้สามารถปฏิบัติงานให้ได้ผลตามที่หน่วยงานต้องการหรือให้ได้ผลงานดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

พยอม วงศ์สารศรี (2540 : 116) ให้ความหมายของการพัฒนาว่า หมายถึง การทำให้มีคุณภาพมากขึ้น ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือการดำเนินงานเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีคุณภาพ มีประสบการณ์และประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจแก่องค์กร

สุธี สิทธิสมบูรณ์ (2535: 10) กล่าวว่า การพัฒนาบุคคลหรือการฝึกอบรมเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติในการทำงาน หรือเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างหรือเปลี่ยนแปลง ผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติ และวิธีการดำเนินงานอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

จากความหมายที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การพัฒนาครู หมายถึง กระบวนการที่เสริมสร้างและเปลี่ยนแปลง ผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆโดยเน้นการพยายามปรับปรุงให้เกิดขึ้นทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ อุปนิสัย ทัศนคติ และวิธีการในการทำงาน ตลอดจนจัดให้มีการเพิ่มทักษะ ประสบการณ์ โดยตั้งเป้าหมายว่าการพัฒนาครูจะได้ผลในทางบวก อย่างน้อยก็ให้เกิดความกระตือรือร้นต่อการทำงานของคนมากยิ่งขึ้น และจะได้ฝึกอบรมหรือเห็นแบบอย่างที่ดี เพื่อนำไปปรับปรุงงานที่ตนทำอยู่ก่อนและให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปเพราะฉะนั้นก่อนที่จะทำการพัฒนาอย่างอื่นๆ ต้องพัฒนาครูให้เข้าใจและเห็นความสำคัญของการพัฒนาและเข้าใจความหมายอันแท้จริงของการพัฒนาครูเสียก่อน

2.ความสำคัญของการพัฒนาครู

ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาครูไว้ดังนี้

อำนาจ แสงสว่าง (2540 : 250-251) กล่าวถึง ความสำคัญของการฝึกอบรมครูในองค์กรไว้ดังนี้

1. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของครู เป็นการพัฒนาคุณภาพของครูโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาทฤษฎีและวิชาปฏิบัติในวิชาชีพ หรือทักษะวิชาชีพให้มีประสิทธิผลเกิดประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน จากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ในวิชาชีพ
2. ช่วยพัฒนาทักษะของครูให้มีความทันสมัย เนื่องจากมีการพัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้หน้าที่ขององค์กรจะต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลง ไปในทางด้านความมีประสิทธิภาพของการทำงานเพิ่ม

มากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องฝึกอบรมครูให้มีความรู้และทักษะที่ทันสมัย สามารถรองรับความก้าวหน้าและการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

3. ช่วยขจัดปัญหาของการบริหารงานครูขององค์การ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างบุคคล มาตรฐานการทำงาน การขาดงาน การลาออก และมีความขัดแย้งกับสภาพแรงงาน ดังนั้น การฝึกอบรมก็เป็นแนวทางที่สำคัญอย่างหนึ่งจะช่วยขจัดปัญหาการบริหารงานบุคลากร ขององค์การนั้นได้

4. ช่วยในการจัดปฐมนิเทศบุคลากรใหม่ การจัดปฐมนิเทศบุคลากรใหม่โดยการใชรูปแบบโปรแกรมของการฝึกอบรม จะช่วยให้ครูใหม่เพิ่งเริ่มเข้าทำงานในองค์การมีความรู้สึกประทับใจและมีความมั่นใจต่อองค์การ ตั้งแต่ระดับประทับใจมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด การจัดโปรแกรมปฐมนิเทศที่ดีย่อมจะทำให้บุคลากรใหม่เกิดความรู้ประทับใจและมีความพอใจ ในการทำงานย่อมทำให้ครูใหม่มีประสิทธิภาพการทำงานสูง ดังนั้น ผู้บริหารที่ดีจึงต้องรู้จักระมัดระวัง และควรให้ความสำคัญต่อการจัดและดำเนินการไปตามโปรแกรมการปฐมนิเทศครูใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

5. ช่วยพัฒนาและเตรียมครูสำหรับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับหัวหน้างานที่สูงขึ้น การเลื่อนระดับและตำแหน่งงานที่สูงขึ้นสำหรับครูที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพการทำงานย่อมเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรที่ดีขององค์กร ดังนั้น การฝึกอบรมบุคลากรสามารถทำให้บุคลากรได้รับทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถและทักษะสำหรับการทำงานในตำแหน่งใหม่ที่ได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งงานที่สูงขึ้น

6. ช่วยตอบสนองความต้องการ ที่มีความเจริญก้าวหน้าในงานวิชาชีพของครู จะพบว่า ครูที่ดีทุกคนย่อมมีความต้องการความก้าวหน้าในวิชาชีพ ดังนั้น การฝึกอบรมที่มีการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมตลอดปี จะสามารถตอบสนองการทำนายในงานวิชาชีพและต่อการพัฒนาตัวครู โดยตรงย่อมทำให้ครูเกิดความพึงพอใจในการทำงานและมีโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพได้ดีมากขึ้น

7. ช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานขององค์การในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการทำงานของครูในองค์การ ถ้าครูได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านปริมาณการทำงานและระดับคุณภาพการทำงานอย่างมีระบบ และมีการต่อเนื่องตลอดปี โดยผ่านระบบการฝึกอบรมที่ดีแล้ว จะทำให้ครูสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานและจะเป็นผลให้งานการผลิตมีผลิตภัณฑ์หรืองานการบริหารที่ดีเพิ่มมากขึ้น ทำให้องค์การสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น จะเป็นการลดต้นทุนค่าใช้จ่าย ถ้าครูมีประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มขึ้น

8. ช่วยเป็นฐานข้อมูลการพัฒนาครูขององค์การอย่างเป็นระบบจะสามารถใช้เป็นประโยชน์ในการส่งครูที่ความรู้ความสามารถเหมาะสมไปพัฒนาทางด้านฝึกอบรมเพิ่มเติมในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง นอกจากนั้นก็ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาแต่งตั้งครูที่มีความรู้ความสามารถที่สูงขึ้น ก้าวหน้าทันกับความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์การหรือหน่วยงานเกิดความมั่นคง และผลักดันองค์การให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นคง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของทุกหน่วยงาน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการพัฒนาครูมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทำให้ครูมีความรู้ความสามารถ และทักษะในการทำงานที่ดีขึ้นส่งผลให้ได้ผลงานสูงสุดความผิดพลาดเพิ่มประสิทธิภาพ การทำงาน และเป็นประโยชน์ต่อครูต่อองค์กรให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

3. จุดมุ่งหมายของการพัฒนาครู

ได้มีความมุ่งหมายวัตถุประสงค์ในการพัฒนาครู ดังนี้
 กิตติมา ปรีดีติลล (2532 : 118) การพัฒนาครูมีจุดมุ่งหมายที่จะเพิ่มพูนและปรับปรุงคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่เพื่อผลงานของสถาบันเพื่อสนองความต้องการที่จะก้าวหน้าของผู้ปฏิบัติงาน จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องพยายามหาทางให้ผู้ปฏิบัติงานได้เจริญก้าวหน้าไปเท่าที่ความสามารถจะอำนวย

สมพงษ์ เกษมสิน (2532 : 181-182) ได้ให้ความมุ่งหมายของการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาไว้ 2 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมายขององค์กร (Institution objectives) ซึ่งได้เน้นหนักไปในแง่ของส่วนรวม ได้แก่

- 1.1 เพื่อสร้างความสนใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร
- 1.2 เพื่อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด
- 1.3 เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้ได้ผลสูงสุด
- 1.4 เพื่อลดความสิ้นเปลืองและป้องกันอุบัติเหตุในการปฏิบัติงาน
- 1.5 เพื่อจัดมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
- 1.6 เพื่อพัฒนาการบริหารงาน โดยเฉพาะครูให้มีความพอใจทุกฝ่าย
- 1.7 เพื่อพัฒนาฝีมือในการปฏิบัติงานของครู
- 1.8 เพื่อฝึกฝนบุคลากรไว้เพื่อความก้าวหน้าของงานขยายองค์กร
- 1.9 เพื่อสนองบริการอันมีประสิทธิภาพแก่สาธารณะ

2. ความมุ่งหมายส่วนบุคคล (Employer objectives) จัดเป็นจุดมุ่งหมายของครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรหรือหน่วยงาน ได้แก่

- 2.1 เพื่อความก้าวหน้าในการเลื่อนตำแหน่ง
- 2.2 เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน
- 2.3 เพื่อพัฒนาฝีมือในการปฏิบัติงาน โดยการทดลองปฏิบัติ
- 2.4 เพื่อฝึกฝนการใช้กระบวนการตัดสินใจ
- 2.5 เพื่อรู้งานและลดการเสี่ยงอันตรายในการปฏิบัติงาน
- 2.6 เพื่อปรับปรุงสภาพการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น
- 2.7 เพื่อส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน
- 2.8 เพื่อเข้าใจนโยบายความมุ่งหมายขององค์กรที่ปฏิบัติงานให้ดีขึ้น
- 2.9 เพื่อให้มีความพอใจในการปฏิบัติงาน

เมธี ปิรันธนานนท์ (2549 : 114-115) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนาครู ฝายการสอนไว้ว่า แผนงานพัฒนาบุคลากรฝายการสอนมีมากมายและแตกต่างกันแต่มีความมุ่งหมายคล้ายกัน คือ เพื่อที่จะได้ปรับปรุงครูทั้งทางด้านแผนงานการศึกษาและความสามารถทั่วไป ของครูที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในตำแหน่งที่ถือครองอยู่นั้น คือพยายามที่จะแก้ปัญหา ที่มีอยู่ทั้งของรายบุคคลและของหน่วยงานใดมุ่งที่จะพัฒนาครูในด้านต่างๆต่อไปนี้

1. พัฒนาทักษะการสอนเป็นรายบุคคล
2. ความสามารถในการให้เนื้อหาสาระในการสอนทั้งหมดแก่นักเรียน
3. ให้สามารถใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในชั้นเรียนได้
4. พัฒนาความสามารถในการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อประเมินค่าพัฒนาการของ

นักเรียน

5. ให้สามารถควบคุมชั้นเรียนได้
6. ให้เข้าใจหน้าที่ของการศึกษาที่มีต่อสังคม ความสัมพันธ์การศึกษา กับสังคม

เศรษฐกิจและโครงสร้างการปกครองของประเทศ

7. เพื่อให้ระลึกถึงข้อจำกัดต่างๆในแผนการศึกษา การร่วมมือกับบุคลากรอื่นๆ

ในเรื่องของการศึกษาและให้การสนับสนุนในการแก้ไขและปรับปรุง

8. สามารถทำงานร่วมกับครูคนอื่น ๆ ได้และประสบการณ์เรียนรู้ต่างๆได้อย่าง

ต่อเนื่อง

9. เพื่อช่วยระบบโรงเรียนในการพัฒนาจุดมุ่งหมายต่างๆ ของการเรียนการสอน
10. เพื่อร่วมมือในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะของบุคคลใน

หน่วยงาน

กล่าวโดยสรุปว่าจุดมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากรนั้นก็เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้อย่างเพียงพอที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่นั้นได้อย่างเหมาะสม มีทัศนคติที่ดีต่องานซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นองค์ประกอบขององค์การให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยอย่างมีประสิทธิภาพ

4. หลักการในกาพัฒนาครู

พนัส หันนาคินทร์ (2526 : 132-133) ได้ให้หลักการในการพัฒนาครูซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของโรงเรียนย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของ

ผู้ปฏิบัติงาน

2. การพัฒนาคนนั้นเป็นกิจกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย

3. ระบบโรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องเสริมสร้างประสบการณ์ต่างๆ ทั้งเพื่อเตรียม

คนไปรับหน้าที่ใหม่และปรับปรุงงานที่ทำอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

4. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของระบบโรงเรียนให้สูงขึ้น

5. ระบบโรงเรียนควรถือว่าการพัฒนาบุคคลนั้นเป็นการลงทุนรูปแบบหนึ่งที่จะให้ผลในระยะยาว

อำไพ สุจริตกุล (2533 : 29) ได้กล่าวว่า ควรจะต้องส่งเสริมสมรรถภาพครูให้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ 4 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ ทั้งวิชาสามัญ วิชาครู และวิชาพิเศษ โดยการศึกษาเพิ่มเติมและฝึกอบรม

2. ด้านทักษะการสอน ตลอดจนการปกครองชั้น

3. ด้านคุณธรรมหรือจริยธรรม

4. หน้าที่และปฏิบัติงานของครู

เมธี ปิลาธนานนท์ (2549 : 107-108) หลักการพัฒนาครู ไว้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของระบบงานขึ้นอยู่กับทักษะของสมาชิกที่ประกอบเป็นคณะบุคคลในองค์กร ประสิทธิภาพของปัจเจกบุคคลจะเพิ่มขึ้น ถ้าระบบงานให้โอกาสหรือการพัฒนาความรู้ความสามารถของครู

2. การพัฒนาเป็นกิจกรรมที่เริ่มตั้งแต่การรับบรรจุเข้าทำงานไปจนกระทั่งปลดเกษียณ การพัฒนาเป็นความต้องการที่บุคคลทุกคนต้องการให้มีอยู่ตลอดเวลา

3. ระบบงานจะต้องให้โอกาสแก่บุคลากร ได้พัฒนาประสบการณ์อย่าง

กว้างขวาง

4. แผนงานต่างๆ ในการพัฒนาบุคลากรจัดทำขึ้นเพื่อให้โอกาสแก่ปัจเจกบุคคล

ได้พัฒนาตนเอง

5. ความมุ่งประสงค์เบื้องต้นของโปรแกรมการพัฒนาก็เพื่อให้ระบบโรงเรียนสามารถทำให้บรรลุเป้าประสงค์ โดยมุ่งที่การเรียนรู้ของครูในอันที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพของตนในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

6. การพัฒนาเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลซึ่งจะทำให้บุคคลมีความสามารถและตั้งใจจะเสียสละตนให้กับเป้าประสงค์ของระบบโรงเรียนอันจะเป็นการจูงใจบุคคลให้ทราบว่าการพัฒนาเป็นหนทางที่ก่อให้เกิดความพอใจขององค์กรและของตนเอง

7. แผนงานพัฒนาที่ความต้องการที่จะพัฒนาระบบงานทั้งหมด ไม่ว่าจะป็นหน่วย กลุ่ม หรือปัจเจกบุคคล ดังนั้นการจัดการวางแผนการพัฒนาจะต้องเกี่ยวกับการทบทวนบทบาทขององค์กร บทบาทของแต่ละหน่วยงานและบทบาทของแต่ละบุคคลในแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งวิธีการที่จะให้หน่วยงานแต่ละหน่วยก้าวหน้ากว่าที่เป็นอยู่ ตลอดไปถึงบทบาทอุดมคติด้วย

8. ระบบโรงเรียนในอนาคตจะต้องมีการกระจายอำนาจมากขึ้น โดยมุ่งที่จะสร้างให้ปัจเจกบุคคลมีประสิทธิผล ในงานที่จะได้รับมอบหมายให้ทำ และอุทิศตนให้กับเป้าประสงค์ของหน่วยงาน

9. ระบบโรงเรียนมีความต้องการที่จะต้องจัดให้มีการวางแผนกำลังคนเพื่อพัฒนาบุคคลที่มีอยู่และบุคคลที่จะสรรหาใหม่

สรุปได้ว่า หลักการในการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพนั้นคือการหาวิธีการที่หลากหลายในการดำเนินการพัฒนา โดยการสร้างขวัญ กำลังใจให้กับบุคคล ให้มีความรักความเป็นเจ้าของเป็นส่วนหนึ่งในหน่วยงาน ในอันที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในงานที่จะต้องปฏิบัติงาน ตามที่มอบหมายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีการวางแผนอย่างเป็นระบบในการดำเนินงานกิจกรรมนั้นๆ

5. กระบวนการพัฒนาครู

กระบวนการพัฒนาครู ประกอบด้วยหลายรูปแบบ ได้แก่ การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาต่อ การศึกษาดูงาน และการมีส่วนร่วมในโรงเรียนโดยแต่ละรูปแบบพอสรุปได้ดังนี้

1. การฝึกอบรม (Training)

การฝึกอบรม คือ กิจกรรมเรียนรู้เฉพาะอย่างของบุคคล เพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ หรือความชำนาญการและทัศนคติอันเหมาะสมจนสามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม และทัศนคติเพื่อยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานให้อยู่ในระดับสูงขึ้น และทำให้บุคลากรมีความเจริญหน้าในสายงาน การฝึกอบรมโดยทั่วไป มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

- 1.1 พัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge)
- 1.2 พัฒนาทักษะ (Skill)
- 1.3 พัฒนาทัศนคติ (Attitude)

ความจำเป็นในการฝึกอบรมส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาข้อขัดแย้งและอุปสรรคที่ไม่พึงปรารถนาในองค์กร การวิเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรมจะทำการวิเคราะห์ 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ ด้านองค์กร ด้านหน้าที่ภารกิจ และด้านพนักงาน กระบวนการฝึกอบรมที่น่าสนใจและง่ายต่อการเข้าใจเพียง 4 ขั้นตอน คือ

- 1.3.1 การหาความต้องการในการฝึกอบรม
- 1.3.2 การเลือกสรรการฝึกอบรมที่เหมาะสม
- 1.3.3 การวางแผนดำเนินการฝึกอบรมโดยผู้ชำนาญการ
- 1.3.4 การประเมินและติดตามผล

การฝึกอบรมเป็นกลไกในการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการบริหารองค์กรอย่างแท้จริง เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นวิธีการอันหนึ่งที่จะนำมาใช้เพื่อขจัดหรือบรรเทาปัญหา รวมทั้งเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลเกิดขึ้นกับบุคลากรและองค์การใดในที่สุดทั้งนี้ มีข้อจำกัดอยู่ที่ว่าการฝึกอบรมที่จัดขึ้นนั้น จะต้องสนองหรือตรงตามความต้องการขององค์การ ภาระหน้าที่และบุคคล มิเช่นนั้นการฝึกอบรมก็จะเป็นการเสียเปล่า ทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ยังก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายและต่อต้านจากผู้เข้าอบรมอีกด้วย

2. การสัมมนา (Seminar)

การสัมมนามีลักษณะเหมือนกับการประชุม กล่าวคือ เป็นการประชุมร่วมกัน

เพื่อศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่างๆ ซึ่งอาจจะแบ่งกลุ่มศึกษาเรื่องที่กำหนดไว้แล้วนำผลการศึกษาเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ เพื่อหาข้อสรุปมาพิจารณาปรับปรุงการปฏิบัติงาน การประชุมและสัมมนา จึงเป็นการพัฒนาบุคลากรอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้รับความรู้และประสบการณ์แปลกใหม่

การสัมมนาทางวิชาการ เป็นการร่วมประชุมเพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ความรู้ในปัญหาต่างๆ มากกว่าในด้านทฤษฎี หรือ หลักการศึกษาโดยตรงก่อนแบ่งกลุ่มศึกษา เรื่องที่กำหนด จะมีวิทยากรมาให้ความรู้พื้นฐานที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาอย่างดี ดังนั้น การสัมมนาจึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรอย่างยิ่ง

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการประชุมเพื่อปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหา ระหว่างผู้ประสบการณ์ในงานนั้นมาแล้ว และมีความสนใจที่จะแก้ปัญหานั้นร่วมกันโดยก่อนจะมีกิจกรรมดังกล่าว ผู้เข้าร่วมประชุมจะเข้ารับฟังการบรรยายโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ และประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ ก่อน การประชุมเชิงปฏิบัติการจึงเป็นการประชุมหรืออบรมเข้ม โยเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรม มีความรู้ความเข้าใจทักษะในด้านวิชาการละด้านปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงถือว่าเป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรที่มีประโยชน์อีกวิธีหนึ่ง

4. การศึกษาต่อ (Upgrading)

การศึกษาต่อเป็นการพัฒนาบุคลากรโดยผู้ศึกษามีโอกาสได้เพิ่มพูนความรู้ทักษะ และประสบการณ์จากการศึกษา ทำให้มีความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรอีกด้วย ดังนั้นหากมีโอกาสและไม่ขัดกับระเบียบปฏิบัติของทางราชการแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนควรจะให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรให้โรงเรียน ได้ศึกษาต่อ ซึ่งในปัจจุบันจะมีหลายรูปแบบ เช่น การเรียนการสอนโดยระบบทางไกล การจัดอบรมบุคลากร เป็นต้น

5. การศึกษาดูงาน (Field Trips)

การศึกษาดูงานเป็นการพาบุคลากรในหน่วยงานไปศึกษาดูกิจกรรมหรือ การปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ที่เห็นว่าเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการดูงานภายในประเทศหรือนอกประเทศ การพาบุคลากรในหน่วยงานไปศึกษาดูงานจะช่วยให้บุคลากร ได้รับความรู้และประสบการณ์ในการทำงานและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาและสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรในหน่วยงานของตนเองอีกทางหนึ่ง

6. การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน (Participation)

การที่ผู้บริหารได้มอบหมายให้บุคลากรในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการบริหารงานในโรงเรียนก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะพัฒนาบุคลากร ในหน่วยงานของตนเอง นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรด้วย เช่น แต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าในแผนงานโรงเรียนหรือหัวหน้างานใดงานหนึ่งในโรงเรียน ซึ่งจะทำให้บุคลากรได้พัฒนาการทำงานของตนเองด้วย

กรมวิชาการ (2543 : 21 -22) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. จัดหาแหล่งเรียนรู้ให้ครูได้ศึกษาและพัฒนาตนเอง
2. จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษา ให้ร้อยรัดกับการนิเทศภายนอกหรือการส่งเสริมสนับสนุนจากสถานศึกษาที่เป็นพี่เลี้ยงของสถานศึกษา
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษากล้าคิด กล้าตัดสินใจ และมีเสรีภาพทางวิชาการ
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษา ได้ทำงานร่วมกันได้ แลกเปลี่ยนสิ่งที่เรียนรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้ารับอบรมร่วมประชุมสัมมนา ฝึกปฏิบัติการ ที่หน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาต่างๆ จัดขึ้น
6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้และประสบการณ์ในการทำงานกับบุคลากรในสถานศึกษาอื่น
7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพครู
8. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้สะสมประสบการณ์ทางวิชาชีพเพื่อการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น

จากกระบวนการพัฒนาครูที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การพัฒนาครู มีได้หลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาต่อ การศึกษาดูงาน และการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน การพัฒนาครูเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของครูภายในหน่วยงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาบุคลากรนั้นก็เพื่อพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้อย่างเพียงพอที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่นั้น ได้อย่างเหมาะสม มีทัศนคติที่ดีต่องาน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นองค์ประกอบขององค์การให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยอย่างมีประสิทธิภาพ หลักการในการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องหาวิธีการที่หลากหลายในการดำเนินการพัฒนา การพัฒนาครูซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาต่อ การศึกษาดูงาน และการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โดยการสร้างขวัญ กำลังใจกับบุคคลให้มีความรักความเป็นเจ้าของเป็นส่วนหนึ่ง ในหน่วยงาน ในอันที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในงานที่จะต้องปฏิบัติงาน ตามที่มอบหมายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

กลยุทธ์ในการพัฒนา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่า วิธีการพัฒนาผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เหมาะสมกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอบึงสามพัน

แก้คำ จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการพบปะประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาทางปฏิบัติในระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์ในงานนั้นมาแล้ว และมีความสนใจที่จะแก้ปัญหานั้นร่วมกัน การประชุมปฏิบัติการเป็นการเจาะจงถึงการกระทำที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา นั่นๆ โดยมีผู้กล่าวถึงการประชุมปฏิบัติการ ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 42) ได้ให้ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ว่า หมายถึง กระประชุมที่เน้นให้ผู้ร่วมประชุม เข้าใจและทางด้านทฤษฎี และการปฏิบัติอย่างแท้จริง

วิธีของการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ คือ ผู้จัดอบรมต้องจัดเตรียมสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งวิทยากร และข้อมูลต่างๆ สำหรับการค้นคว้าไว้ล่วงหน้าแล้วจึงจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ และหลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วจัดประเมินผลติดตามผลตามต้องการ

ข้อดีของการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ คือ การเปิดโอกาสให้แต่ละคนมีส่วนร่วมได้มาก ให้กลุ่มได้มีโอกาสกำหนดเป้าหมายและวิธีการได้เอง ข้อจำกัด คือ ทั้งวิทยากรและผู้เข้าร่วมต้องใช้เวลาแก่งานนี้มากและต้องใช้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติจำนวนมาก นอกจากนี้ต้องใช้อุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกพิเศษและผู้อบรมต้องพร้อมที่จะต้องทำงานแบบละพังคนเดียว และแบบร่วมมือ

ธีรยุทธ หล่อเลิศรัตน์ (2544 : 657-658) กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นวิธีการที่เริ่มมีผู้นิยมใช้มากขึ้น ซึ่งตามปกติจำนวนผู้เข้าประชุมปฏิบัติการ จะมีประมาณ 10-25 คน มีความสนใจหรือมีปัญหาในการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกันมาร่วมกันศึกษา วิเคราะห์หาทางแก้ไขปัญหา หรือร่วมกันทดลองวิธีการปฏิบัติใหม่ๆ เพื่อเพิ่มความรู้ หรือทักษะในการทำงาน โดยผู้ดำเนินการจะต้องจัดเตรียมโครงการ วิทยากร ข้อมูล รวมทั้งสถานที่ วัสดุที่จำเป็นและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไว้ให้พร้อม และผู้เข้าประชุมปฏิบัติการทุกคนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

สุพรรณณี มะลิงาม (2548 : 26) กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบการอบรมที่เริ่มจากวิทยากรบรรยายทฤษฎี เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มต้องการให้แก่สมาชิกผู้เข้าอบรม ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ แนวคิด ทฤษฎี ที่ได้มาใช้ในการฝึกปฏิบัติ ยึดหลักการกระบวนการกลุ่ม ทุกคนมีส่วนร่วมและอิสระในการแสดงความคิดเห็น โดยมีกระบวนการกลุ่ม สมาชิกที่เข้าร่วมมีการประเมินการดำเนินการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ สามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จากประชุมปฏิบัติการไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานจริงในหน่วยงานหรือองค์กรของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

พิภพ ธรรมประชา (2550 : 36) การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับผู้ประสบปัญหา หรือมีความสนใจ ในเรื่องเดียวกัน มาปรึกษาหารือกัน ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มต้องการ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยเชิญวิทยากร มาบรรยายให้ความรู้แก่ผู้ร่วมประชุม ผู้รับการประชุมสามารถนำความรู้ แนวคิด ทฤษฎี ที่ได้มาใช้ในการปฏิบัติโดยยึดหลักการกระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน ผู้เข้าร่วมประชุมอิสระในการคิดและปฏิบัติงานกลุ่ม และผู้เข้ารับการประชุมทุกคน ผู้เข้าร่วมประชุมมีอิสระในการคิดและปฏิบัติงานกลุ่ม และผู้เข้ารับการประชุมยังสามารถ นำผลที่ได้จากการประชุมไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในหน่วยงานของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวสรุปได้ว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรอีกรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสม สำหรับให้ผู้ประสบปัญหาหรือมีความสนใจในเรื่องเดียวกันมาปรึกษาหารือกัน เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหา โดยเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้แก่ผู้ร่วมประชุม ผู้รับการประชุมสามารถนำความรู้ แนวคิด ทฤษฎี ที่ได้มาใช้ในการปฏิบัติ โดยยึดหลักการกระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน ผู้เข้าร่วมประชุมมีอิสระในการคิดและปฏิบัติงานกลุ่ม และผู้เข้ารับการประชุมยังสามารถนำผลที่ได้จากการประชุมไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในหน่วยงานของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การนิเทศภายใน

การนิเทศภายใน เป็นการพัฒนาบุคลากรอีกประการหนึ่ง เป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงการนิเทศภายในไว้ดังนี้

กิตติมา ปรีดิโลก (2541 : 262) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการชี้แนะ แนะนำและให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

วัชรมา เสาเรียนดี (2550 : 120) กล่าวไว้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการนิเทศการศึกษา และกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งพัฒนาการเรียนการสอนที่จัดดำเนินการในโรงเรียนโดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนโดยตรง

สุนทร ไชยพันธ์ (2546 : 21) สรุปไว้ว่า การนิเทศภายใน หมายถึง การแนะนำให้คำปรึกษาช่วยกันแก้ปัญหาระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรครูในโรงเรียนหรือระหว่างบุคลากรครูด้วยกันเองให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนให้ดีขึ้น

มณฑิยา บรรณรังสี (2547 : 47) ได้กล่าวถึงการนิเทศภายในว่า หมายถึง การแนะนำให้คำปรึกษาช่วยกันแก้ปัญหาระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรครูในโรงเรียนหรือระหว่าง

บุคลากร กับครูผู้สอนด้วยกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การปรึกษาหารือการประชุมชี้แจง หรืออาจเป็นในลักษณะเป็นกันเอง

อติวิชัย ฉางชัยภูมิ (2547 : 43) กล่าวถึงกรณีพิเศษภายในว่า เป็นกระบวนการทำงานของผู้บริหาร โรงเรียนในอันที่จะปรับปรุง ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และผลสุดท้ายคือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อนุชิต คำดี (2547 : 50) ได้กล่าวว่า การนิเทศประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผนการนิเทศ
2. ขั้นเตรียมนิเทศ
3. ขั้นดำเนินการนิเทศ
4. ขั้นการสร้างเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน
5. ขั้นการประเมินผลการนิเทศ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 1) กล่าวว่า การนิเทศมีความหมายกว้างขวาง และแตกต่างกันไปตามความรู้ ประสบการณ์และทักษะของนักการศึกษา ขึ้นอยู่กับแนวคิด ระดับการปฏิบัติในการนำการนิเทศไปใช้ ทั้งนี้ก็เพราะผู้นิเทศมีหลายระดับ ในระดับกรมที่เรียกว่าศึกษานิเทศก์ จะมีบทบาทและหน้าที่ในการให้การนิเทศการศึกษา โดยตรง ส่วนในระดับวิทยาลัยหรือโรงเรียนนั้น จะมีผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งหรือผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศ รวมทั้งความเข้าใจของครูเอง ซึ่งอาจเข้าใจการนิเทศในอีกลักษณะหนึ่งที่แตกต่างกันไป

สรุปได้ว่า การนิเทศภายใน เป็นกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน โยการแลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างครูกับครู ผู้บริหารกับครู ซึ่งจะก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่องานที่ปฏิบัติ ต่อเพื่อนร่วมงานและต่อผู้บังคับบัญชา ส่งผลให้การติดตามผลงานต่างๆที่ได้วางแผนไว้สำเร็จ ลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research)

1. หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แนวคิดของวิจัยเชิงปฏิบัติการเกิดจากงานด้านจิตวิทยาสังคมของเลวิน (Lewin) ผู้ซึ่งใช้เวลาหลายปีพัฒนาและประยุกต์วิธีการและทดลองใช้ในบริบทต่างๆ ในสังคม เช่น การจัดแหล่งที่อยู่อาศัยให้กับชุมชน การให้ความเสมอภาคของกลุ่มต่างๆ ในสังคมเดียวกัน การปรับตัวของวัยรุ่นในสังคม จากงานวิจัยในชุมชนของเลวินทำให้เขาได้แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน วาจะต้องประกอบด้วยแนวคิดหลัก 2 ประการ

1.1 ทำอย่างไรจึงจะได้แนวคิด ข้อตกลงจากกลุ่มในการตัดสินใจกำหนดข้อตกลงเพื่อปฏิบัติการ

1.2 ทำอย่างไรจึงสามารถกำหนดภาระหน้าที่เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นไปตาม
ข้อตกลง

ดังนั้นแนวคิดและรูปแบบของการวิจัยจึงแตกต่างจากการวิจัยแบบอื่นๆ กล่าวคือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการจะเน้นผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน อันเนื่องมาจากความร่วมมือของหน่วยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกัน และประเมินร่วมกัน ในอันที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาสังคม ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงเป็นภารกิจของกลุ่ม

2. ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ นักการศึกษาและนักวิจัยได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการไว้มากมาย ซึ่งจะนำเสนอพอสังเขป ดังนี้

อรัญญา สุธานีโนบล (2545 : 66) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการหมายถึง การวิจัยอย่างมีระบบโดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ เพื่อแก้ไขปัญห เฉพาะเรื่อง เฉพาะจุดซึ่งจะทำให้แก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 5) ได้สรุปความหมายไว้ว่า หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมมือกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ และให้ได้แนวทางในการปฏิบัติ หรือวิธีแก้ไข้ปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน

บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 12) กล่าวถึงความหมายของการวิจัยปฏิบัติการว่าเป็น การวิจัยเพื่อนำผลมาใช้ในการแก้ปัญหาย่างริบด่วน หรือเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมมือกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน โดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์ การปฏิบัติตลอดจนวิเคราะห์ผล โดยมีกระบวนการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน คือ วางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล เพื่อแก้ไข้ปัญหา เฉพาะเรื่อง เฉพาะจุด เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ และให้ได้แนวทางในการปฏิบัติ หรือวิธีแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. แนวคิดและความเป็นมาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการนี้ โครเรย์ (Corey. 1953 ; อ้างอิงมาจาก ประวิต เอรารวรรณ์. 2545 : 2) ได้ยืนยันว่ามีแหล่งที่มาอย่างน้อย 2 แหล่ง คือ

1. เกิดจากการเสนอแนวคิดของคอลเลียร์ (Collier) ต่อคณะกรรมการของ Indian Affairs ระหว่างปี ค.ศ. 1933 – 1945 ขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ต่อโครงการวิจัยหรือเป้าหมายของงานวิจัยแล้ว ผลวิจัยก็ควรนำไปปฏิบัติได้โดยผู้ร่วมงานวิจัยและ

จะต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์ในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานโดยอาศัยประสบการณ์ที่ได้รับมา ผู้บริหาร
หน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานต้องร่วมกันวิจัยในสิ่งที่เป็นความต้องการในหน่วยงานของตนเองด้วย

2. เกิดจากงานของเคิร์ทเลวิน (Kurt Lewin) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
มนุษย์เพื่อปรับปรุงคุณภาพการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยอาศัยแนวคิดที่สำคัญ 2 ประการคือ การ
ตัดสินใจของกลุ่ม และความตั้งใจร่วมกันที่จะทำการปรับปรุงการปฏิบัติงาน ซึ่งแนวคิดเริ่มต้นเกิด
จากการพยายามเชื่อมโยงทฤษฎี ที่นักวิจัยได้วิจัยไว้ไปสู่การปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงานในการ
แก้ปัญหาทางสังคมที่มีความแตกต่างของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการแบ่งชนชั้นความมั่งคั่งและ
การปฏิบัติการต่อชนกลุ่มน้อย

เคิร์ทเลวิน (Kurt Lewin. 1946; อ้างอิงมาจาก ประวิต เอรารวรรณ์. 2545 : 2)

กล่าวถึงความคิดของคนที่กำลังเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหา หรือที่มีความคลุมเครือไม่กระจ่าง
ชัด มักมีคำถามในใจ 3 ข้อ คือ

1. สถานการณ์ตอนนี้เป็นอย่างไรร
2. มีอันตรายอะไรบ้าง
3. แล้วเราจะทำอย่างไร

ในทางการศึกษา สตีเฟนคอเรย์ (Stephen M. Corey) จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย
ได้นำการวิจัยปฏิบัติการมาใช้กับการจัดการศึกษาในอเมริกา โดยได้เขียนหนังสือชื่อ “Action
Research to Improve School Practice” เมื่อปี ค.ศ. 1953 โดยนำมาใช้ในการปรับปรุงการ
ปฏิบัติงาน หลักสูตรและการเรียนการสอนในโรงเรียน (Corey. 1953 ; อ้างอิงมา จาก ประวิต
เอรารวรรณ์. 2545 : 2) ซึ่งต่อมาได้แพร่หลายเข้าไปในวงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และออสเตรเลีย
ในช่วงทศวรรษ 1970 โดยในอังกฤษได้พยายามส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน (Classroom
Action Research) เพื่อให้ครูปรับปรุง การเรียนการสอนและเปลี่ยนแปลงบทบาทเรียกว่า ครู
นักวิจัย (Teacher as researcher) โดยสอนควบคู่ไปกับการทำวิจัยในชั้นเรียน
(Elliott. 1987; อ้างอิงมาจาก ประวิต เอรารวรรณ์. 2545: 3)

ในออสเตรเลียได้มีการขยายแนวคิดเรื่อง การวิจัยปฏิบัติการอย่างกว้างขวางถึงกับ
ให้มีการวิจัยปฏิบัติการเป็นส่วนสำคัญในการปรับปรุงโรงเรียนและการศึกษาของออสเตรเลีย โดย
มีเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของโรงเรียนและการพัฒนาหลักสูตร
ของโรงเรียนและสร้างความตระหนักให้กับครูในการแสวงหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพ
โดยเฉพาะกลุ่มนักวิจัยของมหาวิทยาลัย Deakin ได้พัฒนากระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ซึ่ง
ประยุกต์แนวคิดพื้นฐานของเคิร์ทเลวิน (Kurt Lewin) มาใช้ โดยกำหนดขั้นตอนของการวิจัยใน
ลักษณะบันไดเวียน (Spiral) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต
(Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) (Ebbutt. 1983 : Kemmis and Mc
Taggart. 1988 Ebbutt. 1983 : Kemmis and Mc Taggart. 1988 ; อ้างอิงมาจาก ประวิต
เอรารวรรณ์. 2545 : 3)

สำหรับในประเทศไทย นั้น แนวคิดการวิจัยปฏิบัติการแพร่หลายมากพอสมควรในช่วง
10 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการศึกษา แนวคิดการวิจัยปฏิบัติการอิทธิพลมาก คือ

แนวคิดจากมหาวิทยาลัย Deakin โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีแปลหนังสือชื่อ The Action Research Planner ของ Kemmis and Mc Taggart เป็นภาษาไทยชื่อ “นิกวาง แผนการวิจัยปฏิบัติการ” เมื่อปี 2538 และประกาศใช้เป็นหนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับครู ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศ

4. มโนทัศน์พื้นฐานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ประวิต เอราวรรณ (2545 : 6) ได้กล่าวถึง มโนทัศน์พื้นฐานที่สำคัญของการวิจัยปฏิบัติการพอสรุปได้ 7 ประการ คือ

1. การวิจัยปฏิบัติการเป็นการเชื่อมโยง 2 เรื่องเข้าด้วยกันคือ แนวคิด (Idea) ซึ่งเป็นทฤษฎี (Theory) ล้วน ๆ อยู่บนหอคอยงาช้าง (Ivory Tower) ไปสู่การปฏิบัติได้จริง (Practical) ซึ่งอยู่ล่างๆ ระดับรากหญ้า (Grass Room)
2. ผู้ปฏิบัติงานคือนักวิจัย (Practitioners as a Research) ซึ่งอยู่ในองค์กรหรือชุมชนที่กำลังเผชิญสถานการณ์การปฏิบัติงานที่เป็นปัญหาหรือข้อสงสัยที่คลุมเครือไม่กระจ่าง
3. เป้าหมายคือเพื่อปัญหา (To Solve Problem) และเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานแบบมืออาชีพ (To Improve Process Practice)
4. หัวใจสำคัญที่แฝงอยู่ในกระบวนการ (Process) ของการวิจัยปฏิบัติการ คือ การมีส่วนร่วม (Participation) และความร่วมมือกัน (Collaboration) เพื่อนำไปสู่ความเกี่ยวพันกัน (Involvement) ของผู้เกี่ยวข้อง (Participants) ในองค์กรหรือชุมชนที่ดำเนินการวิจัย
5. การมีส่วนร่วม (Participation) ในการวิจัยปฏิบัติการ คือ การร่วมกันตระหนักในปัญหา (Awareness) วางแผน (Plan) การตัดสินใจ (Decision Making) ลงมือปฏิบัติ (Practice) ส่องสะท้อนตัวเอง (Reflection) และรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging)
6. เป็นกระบวนการศึกษาแบบวิวัฒน์ (Evolving) ที่ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเป็นลำดับจากจุดเล็ก ๆ ของคนกลุ่มหนึ่งในประเด็นปัญหาที่ไม่ใหญ่โตซับซ้อนเกินไป
7. จุดเด่นข้อหนึ่งของการวิจัยปฏิบัติการคือ ผู้ปฏิบัติงานในฐานะนักวิจัย เมื่อได้ทำการวิจัยแล้วผลวิจัยจะตอบสนองความต้องการของตนเองทำให้อยากศึกษาค้นคว้าและปรับปรุงพัฒนางานต่อไป

5. คุณลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Kurt Lewin, 1964 (Stephen Kemmis and Robin Mc Taggart. 1991; อ้างอิงมาจาก ศิริ ถีอาสนา. 2549 :27) ได้อธิบายลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการไว้ 4 ประการ คือ

1. เป็นการวินิจฉัยแบบมีส่วนร่วมและมีการร่วมมือ (Participation and Collaboration) ใช้การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนร่วมและมิบทบาทเท่าเทียมกัน ในทุกกระบวนการของการวิจัย ทั้งการเสนอความคิดเชิงทฤษฎี และการปฏิบัติ ตลอดจนการวางแผนนโยบายการวิจัย

2. เน้นการปฏิบัติ (Action Orientation) การวิจัยชนิดนี้ใช้การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและศึกษาผลของการปฏิบัติ เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา

3. ใช้การวิเคราะห์ (Critical Function) การวิเคราะห์การปฏิบัติอย่างลึกซึ้งจากสิ่งที่สังเกตได้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผล เพื่อการปรับแผนปฏิบัติการ

4. ในวงจรการปฏิบัติการ (Action Research Spiral) ตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggart คือ วางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observing) และการสะท้อนผลการปฏิบัติการ (Reflection) ตลอดจนการปรับปรุงผลเพื่อนำไปปฏิบัติวงจร Re – planning ต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นที่พอใจและได้ข้อเสนอเชิงทฤษฎีเพื่อเผยแพร่ต่อไป

6. กระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ประวัติ เอรารรณ (2545 : 12) กระบวนการวิจัยปฏิบัติการจะเริ่มต้นด้วย

1. กำหนดแนวคิด (Idea) ที่ต้องปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานกลุ่ม ผู้ปฏิบัติงานจะร่วมกันพิจารณาว่าจะเริ่มต้นปรับปรุงในส่วนไหนของงาน สิ่งใดเป็นปัญหาที่แท้จริง และผลกระทบที่ตามมา แนวคิดทั่วไปนี้เกิดขึ้นจากการสำรวจสภาพการณ์เบื้องต้น (Reconnaissance) ซึ่งผลที่ได้จากการสำรวจนี้ กลุ่มผู้วิจัยปฏิบัติการ จะนำไปกำหนดเป็นแผนในการปฏิบัติ

2. ร่วมกันวางแผนทั่วไป (General Plan) กลุ่มร่วมกันพิจารณาว่า จะเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงจุดใดก่อน จะใช้วิธีการใดในการแก้ไขปรับปรุงบนพื้นฐานของความเป็นไปได้และเป็นความสนใจร่วมกัน

3. กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ (Action Step) เป็นการเตรียมแผนย่อยๆ ดังนี้

3.1 เริ่มต้นขั้นตอนแรกด้วยการการเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ใช้ในการปรับปรุงงานและต้องมองไปยังผลที่คาดว่าจะได้รับก่อนที่จะเริ่มต้นด้วยความรอบคอบและวางแผนการติดตามผลที่เกิดมาแล้วร่วมกันพิจารณาเพื่อประเมินว่าวิธีการนั้น สามารถปฏิบัติได้จริงเพียงใด ต้องมีการสะท้อนผลที่เกิดขึ้นในขั้นแรกนี้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นสารสนเทศในการวางแผนขั้นตอนที่สองหรือขั้นตอนต่อไป

3.2 เริ่มดำเนินการปฏิบัติงานในแผนที่สอง แล้วติดตามตรวจสอบ ประเมินผลแล้ววางแผนใหม่ไปเรื่อยๆ ถ้ายังไม่ได้รับคำตอบหรือปัญหายังไม่คลี่คลายในประเทศ ออสเตเรีย Stephen Kemmis และคณะ ได้นำแนวคิดของ Lewin มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการ เพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาของออสเตเรีย จนได้รับการยอมรับและเผยแพร่ ไปกว้างขวาง ซึ่งในความคิดของ Kemmis และคณะ นั้น การวิจัยปฏิบัติการ คือ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการร่วมมือกันเป็นหมู่คณะ จะกระทำคนเดียวไม่ได้ เพราะการกระทำเพียงคนเดียว ถึงแม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลง ก็จะทำให้ผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกลุ่ม ดังนั้น ในขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการ จึงต้องกำหนดจุดสนใจร่วมกัน (Thematic Concern) เช่น สนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรและวิธีสอนให้มีประสิทธิภาพ หรือ พัฒนาให้ผู้เรียน เข้าใจวิธีการวิทยาศาสตร์ที่

ลึกซึ้ง เป็นต้น เมื่อได้จุดสนใจร่วมกันแล้ว ก็จะนำไปสู่การปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการที่เกี่ยวข้องกันเป็นวงจร คือ

3.2.1 การพัฒนาแผนการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงสิ่งที่เป็นปัญหา ซึ่งเป็น การปฏิบัติงานที่มีโครงสร้างและแนวทางการวางแผนที่มีความยืดหยุ่น และต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อแผนที่กำหนดไว้ได้

3.2.2 การปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้อย่างละเอียดรอบคอบ และมีการควบคุมอย่างสมบูรณ์

3.2.3 การสังเกตผลการปฏิบัติงาน เป็นการบันทึกข้อมูลหลักฐานหรือ ร่องรอยต่าง ๆ อย่างมีวิจรรย์ญาณเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติ โคนอาจใช้วิธีวัดแบบต่าง ๆ เข้ามาช่วย ซึ่งสารสนเทศจากการสังเกตนี้ จะนำไปสู่การสะท้อนและปรับปรุงการปฏิบัติอย่าง เข้าใจและถูกทิศทาง

3.2.4 การสะท้อนผลการการปฏิบัติ เป็นกระบวนการทบทวนการ ปฏิบัติจากบันทึกที่ได้จากการสังเกตว่า ได้ผลเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือข้อขัดแย้งอย่างไร เพื่อเป็น ฐานการวางแผนในวงจรต่อไป

ดังนั้นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการวิจัยปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin จึงประกอบด้วยจุดสำคัญทั้ง 4 จุด ดังที่กล่าวมา คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งมีการเคลื่อนไหว ลักษณะ “เกลียวสว่าน” ไปในจุดทั้ง 4 จุด ไม่อยู่นิ่ง และไม่จบลงด้วยตนเอง (Kemmis และ Mc Taggart ; อ้างอิงมาจากประวัติ เอราวรณ. 2545 : 133) ได้กล่าวถึงหลักการพิจารณาว่าเป็น กระบวนการวิจัยปฏิบัติการหรือไม่อยู่ 4 ประการ คือ

1. เป็นการปฏิบัติที่ไม่ใช่สิ่งที่ทำตามปกติ แต่ต้องทำเป็นระบบและได้รับความ ร่วมมือจากกลุ่ม
2. ไม่เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่นั้น แต่ต้องเกิดมาจากแรง กระตุ้นที่ต้องการปรับปรุงพัฒนางานที่ตนเองปฏิบัติอยู่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
3. ไม่ใช่การปรับปรุงพัฒนางานของผู้อื่น แต่เป็นงานของกลุ่มตนเอง
4. การวิจัยปฏิบัติการ ไม่ใช่วิธีทางวิทยาศาสตร์ที่จะมองในแง่การทดสอบมุติ ฐานเพื่ออธิบายสภาพการณ์อย่างเดียว แต่ต้องเป็นระบบที่หมุนเวียนไปเรื่อย ๆ เพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทั้งตัวนักวิจัย และสถานการณ์แวดล้อมตั้งนั้นในการวิจัยปฏิบัติการของนักวิจัย ควร พิจารณาถึงกระบวนการที่ได้ลงมือปฏิบัติว่าสอดคล้องเป็นไปตามหลักการ ดังกล่าวที่กล่าวมานี้ หรือไม่ เพื่อให้เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการ ปฏิบัติงานหรือแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นกระบวนการ ร่วมมือกัน เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานที่ปฏิบัติในปัจจุบันให้สามารถพบกับความสำเร็จอย่างมี คุณภาพ โคนดำเนินการตามวงจร 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) และดำเนินการตามวงจร 4

ขั้นตอนซ้ำ เพื่อปรับปรุงแผนในการแก้ปัญหาในเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษานั้น ๆ จนกว่าจะได้ผล
ปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายและได้ผลเป็นที่น่าพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

บริบทองค์การบริหารตำบลหนองกุ้ง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม

1. ประวัติความเป็นมา

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง ตั้งอยู่ที่ 43/1 ตำบลหนองกุ้ง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอแกดำห่างจากอำเภอประมาณ 18 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดมหาสารคามระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตรโดยที่มาตรา 40 และมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 บัญญัติให้จัดตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลและให้โอนบรรดางบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิ สิทธิเรียกร้อง หนี้ และ เจ้าหน้าทีของสภาตำบล ไปเป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยจึงให้ สภาตำบลหนองกุ้ง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล โดยให้มีเขต ตามเขตตำบล ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะการปกครองท้องที่ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนพิเศษ 52 ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2539 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา

2. เนื้อที่

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งมีพื้นที่ประมาณ 26.4 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับ องค์การบริหารส่วนตำบลเขวา อำเภอเมือง
ทิศใต้ ติดกับ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนภิบาล อำเภอแกดำ
ทิศตะวันออก ติดกับ เขตชลประทานห้วยแอ่ง จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก ติดกับ องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ

3. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มทางตอนใต้เป็นที่ดอน ลักษณะดินเป็นดิน
ร่วนปนทรายการเก็บกักน้ำไม่ดีเท่าที่ควร

เขตการปกครอง

จำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง มี 15 หมู่บ้าน ได้แก่

1. บ้านหนองกุ้ง	หมู่ 1
2. บ้านโคกไร่	หมู่ 2
3. บ้านคุ้มเหนือ	หมู่ 3
4. บ้านหนองบัว	หมู่ 4
5. บ้านโพนละอ่อมใหญ่	หมู่ 5
6. บ้านโพนละอ่อมน้อย	หมู่ 6

7. บ้านน้ำเที่ยง	หมู่ 7
8. บ้านท่าแร่	หมู่ 8
9. บ้านหัวนาคำ	หมู่ 9
10. บ้านคำมะมายใหญ่	หมู่ 10
11. บ้านคำมะมายน้อย	หมู่ 11
12. บ้านโพนสว่าง	หมู่ 12
13. บ้านโพนสามัคคี	หมู่ 13
14. บ้านโคกสาย	หมู่ 14
15. บ้านหนองจันทรา	หมู่ 15

4. ข้อมูลประชากร

จำนวนหมู่บ้าน 15 หมู่บ้าน (แสดงจำนวนหมู่บ้านในเขต อบต.) ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง

หมู่ที่	บ้าน	ชาย	หญิง	รวม
1	หนองกุง	117	110	227
2	โคกไร่	136	133	269
3	คุ่มเหนือ	87	77	164
4	หนองบัว	218	225	443
5	โพนละออมใหญ่	128	130	258
6	โพนละออมน้อย	263	272	535
7	น้ำเที่ยง	124	125	249
8	ท่าแร่	56	48	104
9	หัวนาคำ	151	154	305
10	คำมะมายใหญ่	160	126	286
11	คำมะมายน้อย	120	114	234
12	โพนสว่าง	167	166	333
13	โพนสามัคคี	164	198	362
14	โคกสาย	133	128	261
15	หนองจันทรา	126	159	285
	รวม	2,150	2,165	4,315

ที่มา : งานทะเบียนอำเภอแกดำ (ข้อมูลสำรวจเมื่อ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2556)

5. ข้อมูลศาสนสถาน

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนวัดในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง

ที่	ชื่อวัด	ที่ตั้ง	เมรุ	หมายเหตุ
1	วัดบ้านหนองกุง	ม.1,ม.3	1	
2	วัดบ้านโคกไร่	ม.2,ม.8	1	
3	วัดบ้านหนองบัว	ม.4	1	
4	วัดบ้านโพนละอมน้อย	ม.6	-	
5	วัดบ้านหนองจันทรา	ม.7,ม.15	1	
6	วัดบ้านคำมะมาย	ม.10,ม.14	1	
7	วัดบ้านหัวนาคำ	ม.9	-	
8	วัดบ้านโพนสว่าง	ม.12	1	
9	วัดโพธิ์รังสี	ม.5,ม.13	1	
10	วัดคำมะมายน้อย	ม.11	-	

6. ข้อมูลสถานศึกษา

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลสถานศึกษา

ที่	ชื่อสถานศึกษา	ที่ตั้ง	จำนวนนักเรียน	จำนวนครู
1	โรงเรียนบ้านโคกไร่	บ้านโคกไร่ ม.2	67	5
2	โรงเรียนบ้านโพนสว่าง	บ้านโพนสว่าง ม.12	74	10
3	โรงเรียนบ้านโพนละอมน้อย	บ้านโพนละอมน้อย ม.5	85	9
รวม			226	24

ที่มา : ส่วนการศึกษา (ข้อมูลสำรวจเมื่อ เดือน พฤษภาคม 2556)

7. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

7.1 หมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง ทุกหมู่บ้านอยู่ห่างจากสถานีตำรวจเฉลี่ยประมาณ 18 กิโลเมตร แต่ละหมู่บ้านจะมีการเข้าเวรยามเพื่อรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านตนเอง

7.2 สถานีดับเพลิง -ไม่มี-

7.3 จำนวนสมาชิก อปพร. 80 คน

8. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542) ดังนี้

มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งใน ด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

มาตรา 67 ภายใต้ บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำใน เขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้

- 1) จัดให้มีทางและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- 2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่ สาธารณะ รวมทั้งกำจัด มูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี ของท้องถิ่น

ท้องถิ่น

9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือ บุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

- 10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- 11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- 12) การท่องเที่ยว
- 13) การผังเมือง

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้ อบต. มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองตามมาตรา 16 ดังนี้

มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้

- 1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- 2) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
- 3) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- 4) การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่น ๆ
- 5) การสาธารณสุข
- 6) การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
- 7) การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
- 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 9) การจัดการศึกษา

- ผู้ด้อยโอกาส
- ของท้องถิ่น
- 10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และ
 - 11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี
 - 12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
 - 13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
 - 14) การส่งเสริมกีฬา
 - 15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 - 16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
 - 17) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
 - 18) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
 - 19) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
 - 20) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
 - 21) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
 - 22) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
 - 23) การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย
- โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่น ๆ
- 24) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน
- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 25) การผังเมือง
 - 26) การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
 - 27) การดูแลรักษาที่สาธารณะ
 - 28) การควบคุมอาคาร
 - 29) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 - 30) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและ
- รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 31) กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการ
9. โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง
- โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง แบ่งส่วนการบริหาร
- ออกเป็น 2 ฝ่าย
- 9.1 ฝ่ายนิติบัญญัติ ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาล 30 คน
 - 9.2 ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย นายกเทศองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน รอง
- นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน

10. สภาพองค์การบริหารส่วนตำบล

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาล 30 คนมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปีมีประธานสภา 1 คน รองประธานสภา 1 คน และสมาชิกสภาเทศบาล 28 แปรคน

10.1 มีหน้าที่ มาตรา 46 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542) สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

10.1.1 ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล

10.1.2 พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

10.1.3 ควบคุมการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

10.2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ทำหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้าง ทั้งนี้ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาจแต่งตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ไม่เกิน 2 คนเป็นผู้ช่วยเหลือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารงาน ตามที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมายและอาจแต่งตั้งเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ไม่เกิน 1 คน

10.2.1 มีหน้าที่ มาตรา 59ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

2) สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล

3) แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและ

เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

4) วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5) รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล

6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

มาตรา 60 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542) ให้นายกององค์การบริหารส่วนตำบล ควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมาย และเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

อำนาจหน้าที่ในการสั่งหรือการปฏิบัติราชการของรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย

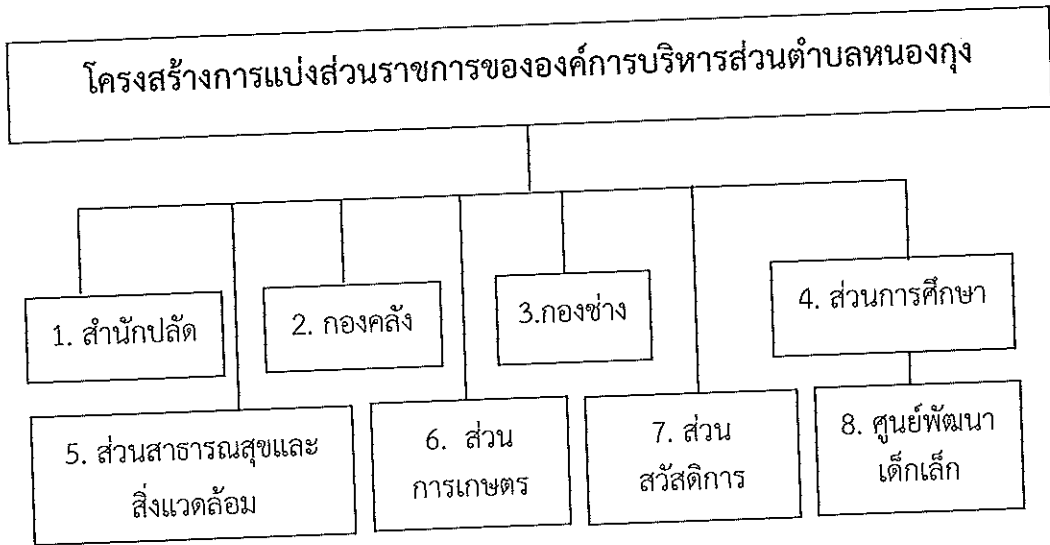
ในกรณีที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามลำดับที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งไว้เป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รักษาราชการแทน

ในกรณีที่มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ หรือคำสั่งใด แต่งตั้งให้นายกององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นกรรมการหรือให้มีอำนาจหน้าที่อย่างไร ให้ผู้รักษาราชการแทนทำหน้าที่กรรมการหรือมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในระหว่างรักษาราชการแทนด้วย

อำนาจในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ หรือการปฏิบัติราชการที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ หรือคำสั่งใด หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ถ้ากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ หรือคำสั่งนั้น หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้น ไม่ได้กำหนดในเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาจมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ แต่ถ้ามอบให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหรือรองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติราชการแทน ให้ทำเป็นคำสั่งและประกาศให้ประชาชนทราบ

การปฏิบัติราชการแทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามวรรคห้า ต้องกระทำภายใต้การกำกับดูแลและกรอบนโยบายที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกำหนดไว้

10.3 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นหัวหน้าพนักงานฝ่ายประจำ เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างรองจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รับผิดชอบควบคุมดูแลราชการประจำขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามนโยบายและมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด หรือตามที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย

บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองกุ้ง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม

1. ประวัติความเป็นมา

เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของชุมชน ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานบริหารจัดการชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสมบูรณ์ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีศักยภาพในการส่งเสริมพัฒนาสนับสนุนให้ดำเนินกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทางราชการเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความใกล้ชิดกับชุมชนอยู่แล้ว และรัฐบาลจะต้องจัดสรรงบประมาณที่ได้รับจัดสรร เพื่อให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติที่กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 30(1) ได้ให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจให้บริการสาธารณสุขที่รัฐดำเนินการอยู่ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมาตรา 30(4) ในช่วงระยะเวลาไม่เกิน พ.ศ. 2549 ทั้งนี้ โดยเพิ่มสัดส่วนตามระยะเวลาที่เหมาะสมแก่การพัฒนาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินการจัดการบริการสาธารณสุขได้ด้วยตนเอง จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการถ่ายโอนภารกิจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจุบัน พ.ศ. 2556 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง จำนวน 1 ศูนย์ เด็กนักเรียนจำนวน 94 คน ในพื้นที่ 15 หมู่บ้าน การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง ตามนโยบายถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามมาตรา 282 ทำให้เกิดผลดีหลายอย่าง อาทิ เป็นการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการให้กับชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีการจัดทำข้อมูลเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นได้

จากสภาพการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม ตามนโยบายถ่ายโอนดังกล่าวข้างต้น เป็นเหตุผลสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษาตามแนวการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก ซึ่งเป็นความเชื่อในศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง ต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม ที่จะขยายโอกาสทางการศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ประกอบกับกรมส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้ให้ท้องถิ่น เป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพงานด้านการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นศูนย์มาตรฐานในการเตรียมความพร้อมให้เด็กมีคุณภาพในสังคมผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ ในระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองกุ้งที่เหมาะสมปรัชญาการศึกษา

จัดการศึกษาให้มีพัฒนาการครบถ้วนตามวัยของเด็ก ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงลงมือปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมในการจัดประสบการณ์ ให้สอดคล้องกับความสนใจเด็กเป็นรายบุคคลและความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น โดยเน้นให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นพลเมืองที่ของสังคม มีความสามารถและมีความสุข

2. วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทุกด้าน มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขนิสัยที่ดี มีสุนทรียภาพทางด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ รักษาดี ศาสนา พระมหากษัตริย์ รักความเป็นไทย รักธรรมชาติ มีความสามารถการใช้ภาษาการสื่อสาร คิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมตามวัยและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. คำขวัญ

มีวินัย ร่าเริงสดใส ฉลาดสมวัย ใส่ใจดูแล

4. ภารกิจ

- 4.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน
- 4.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและสุขนิสัยที่ดี
- 4.3 จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
- 4.4 จัดกิจกรรมเสริมสร้างสำนึกในการใช้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
- 4.5 จัดกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเอง
- 4.6 จัดกิจกรรมเสริมสร้างประชาธิปไตย
- 4.7 จัดบรรยายและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- 4.8 พัฒนาครูและบุคลากรที่จัดการศึกษาปฐมวัย

4.9 พัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสม ปลอดภัย และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน

5. เป้าหมาย

- 5.1 เด็กทุกคนมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
- 5.2 เด็กทุกคนสามารถใช้ภาษาสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับวัย
- 5.3 เด็กทุกคนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้
- 5.4 เด็กทุกคนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ ประหยัด และอยู่

ในสังคมได้อย่างมีความสุข

5.5 เด็กทุกคนมีทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับวัย

5.6 เด็กทุกคนได้รับการปลูกฝังให้มีจิตใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. ข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง

ปีการศึกษา 2556 มีครูผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีเด็กอยู่ในความดูแล ดังนี้ (กองการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง. 2556 : 10)

6.1 ครูผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองกง มีจำนวน 9 คน รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 5
ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลครูที่ปฏิบัติในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม

ที่	ชื่อ - สกุล	อายุ	วุฒิ	ตำแหน่ง
1	นางสุภักดิ์ โยปัดทุม	37	ปริญญาตรี	ครูผู้ดูแลเด็ก
2	นางหนูพิน หาป้อ	44	ปริญญาตรี	ครูผู้ดูแลเด็ก
3	นางปราณี สุริษา	45	ปริญญาตรี	ครูผู้ดูแลเด็ก
4	นางตมพร ศรีหาพรหม	45	ปริญญาตรี	ครูผู้ดูแลเด็ก
5	นางบุญสวน นนทะน่าน	53	ปริญญาตรี	ครูผู้ดูแลเด็ก
6	นางแสงเดือน เฟ็งอารีย์	42	ปริญญาตรี	ครูผู้ดูแลเด็ก
7	นางสงบ โยปัดทุม	45	ปริญญาตรี	ครูผู้ดูแลเด็ก
8	นางลำปางสีหาพรหม	43	ปริญญาตรี	ครูผู้ดูแลเด็ก
9	นางนพพร คำลือ	42	ปริญญาตรี	ครูผู้ดูแลเด็ก

6.2 เด็กที่อยู่ในความดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น 94 คน รับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปี ถึง 5 ปี โดยแยกรายละเอียดระดับอายุนักเรียนดังนี้

เด็กอายุ 2 ปี ถึง 3 ปี จำนวน 35คน

เด็กอายุ 3 ปี ถึง 4 ปี จำนวน 40 คน

เด็กอายุ 4 ปี ถึง 5 ปี จำนวน 19 คน

7. การจัดการเรียนการสอน

โดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการศึกษาเอกสารท้องถิ่นและงานวิจัยมาประกอบเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในทุกๆ ด้าน

8. สภาพปัญหาและการจัดการเรียนการสอน

จากการประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงานในปีการศึกษา 2555 และเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียน ปีการศึกษา 2556 พบว่า การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันของครูไม่ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะทางสังคม ทักษะในการทำงานกลุ่ม ทักษะการคิด และทักษะการสื่อสาร ดังนั้น ครูผู้สอนจึงมีความคิดเห็นและมีข้อสรุปร่วมกันว่า ควรมีการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงได้เสนอใช้การจัดการเรียนการสอนเสริมประสบการณ์ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพราะเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งการจัดการเรียนรู้เสริมประสบการณ์การเรียนรู้นี้ สามารถทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางสติปัญญา มีทักษะการคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหา มีทักษะทางสังคม มีปฏิสัมพันธ์ในทางสร้างสรรค์ เรียนรู้ในการพึ่งพาผู้อื่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและทำงานเป็นทีม ควบคุมตนเองในการเรียน เข้าใจตนเอง มีความมั่นใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น ที่ประชุมจึงมีข้อสรุปร่วมกันว่าจะใช้การจัดการเรียนรู้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางสังคม ทักษะในการทำงานกลุ่ม ทักษะการคิด และทักษะการสื่อสาร โดยจะจัดให้มีการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เสริมประสบการณ์การเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วรรณุช เวรรัชต์พิมล (2550 : 138) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การพัฒนาครูด้านการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ สำหรับเด็กนักเรียนปฐมวัย โรงเรียนวรรณุชวิทยา อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการดำเนินการพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการสำหรับนักเรียนปฐมวัย ครูยังสอนแบบเดิมอยู่ คือ ให้ความรู้แก่นักเรียนฝ่ายเดียวนักเรียนขาดโอกาสทำกิจกรรมนอกห้องเรียน แหล่งเรียนรู้มีน้อย ครูไม่ใช่สื่ออุปกรณ์ สรุปว่าครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์การศึกษาเอกสาร การอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศภายในและการประชุม

สรุปผลในวงรอบที่ 1 ทำให้ครูมีความรู้ความสามารถจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนปฐมวัยได้ แต่ยังไม่มีความมั่นใจ ดังนั้น กลุ่มผู้ร่วมศึกษาจึงได้ประชุมปรึกษาหารือ ร่วมกันให้ดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยนำกิจกรรมการนิเทศภายใน เป็นกิจกรรมพัฒนาให้ ความรู้ความเข้าใจและสร้างความมั่นใจให้กับครู ทำให้ครูเกิดทักษะในการจัดประสบการณ์แบบ บูรณาการสำหรับนักเรียนปฐมวัย สามารถสร้างเครื่องมือในการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ ได้และสามารถจัดประสบการณ์แบบบูรณาการได้ดี

สุพรรณิ มะลิงาม (2548: 76-77) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง การพัฒนาครูพี่เลี้ยง ด้านการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด กองการศึกษาเทศบาลตำบลบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งพัฒนาด้วยกลยุทธ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศการสอน โยเชิญวิทยากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญมาบรรยายให้ความรู้กลุ่มเป้าหมาย เป็นเวลา 2 วัน และการนิเทศสังเกตการณ์สอนในชั้นเรียน ของกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล คน ละ 1 วัน พบว่า สามารถพัฒนาครูพี่เลี้ยง ทั้ง 4 คน ให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการ จัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ทั้ง 6 กิจกรรม ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็น กิจกรรมในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และนับว่าเป็นกลยุทธ์ ที่ยอมรับกัน ว่าเป็นส่วนสำคัญที่ขาดไม่ได้สำหรับทุกองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อปรับปรุงคุณภาพของ งานในองค์กร สำหรับการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัด ประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย และการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ เป็นกลยุทธ์ในการ พัฒนาบุคลากรครูเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เข้าประชุม เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญและ เจตคติที่ดีต่อการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ ให้เกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไปตามกรอบการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ

ประจักษ์ ปวงสุข (2550 : 100-101) ได้ศึกษาการพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนบ้านโนนข่า อำเภอเชียงขวัญ จังหวัด ร้อยเอ็ด การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ นอกจากสามารถพัฒนา ครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการเรียนรู้ และมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนแบบบูรณาการได้ทั้ง 6 ขั้นตอน และยังส่งผลให้นักเรียนเป็นคนกล้าคิดกล้าทำ สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี โดยผู้ศึกษาได้ใช้ กลยุทธ์ในการพัฒนาครูด้วยกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศภายใน การศึกษาดูงาน และมอบหมายให้ปฏิบัติงาน สามารถทำให้ครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า มีความรู้ความเข้าใจในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ และมีความสามารถในการเขียนแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้ในระดับเหมาะสมมาก สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณา การในชั้นเรียน ได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

รัตนพล บุญคงที่ (2550: 120-127) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเขื่อง กิ่งอำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด มีการศึกษา 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ศึกษาเกี่ยวกับปัจจุบันปัญหาการพัฒนา ตอนที่ 2 ผลเกี่ยวกับการพัฒนา ดำเนินการพัฒนา 2 วงรอบ โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 2 กล

ยุทธ์ คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศ ในวงรอบที่ 1 พบว่า การดำเนินการในวงรอบที่ 1 ยังไม่บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคือการจัดประสบการณ์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ จึงมีการประชุม การนิเทศภายในวงรอบที่ 2 พบว่าในด้านการจัดประสบการณ์ผู้ศึกษาค้นคว้าแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มากขึ้น

แก้วใจ แสนโสม (2551 : 81-92) ได้ศึกษาการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ บ้านหนองนกเขียน โดยการใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง และการวางแผนมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมรายด้านทั้ง 5 ด้านคือ การค้นหาปัญหา การวางแผนการแก้ไขปัญหา การประเมินผลและการแก้ไขปัญหาในระดับมากที่สุดและเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และมีผลการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ อยู่ระดับดี การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) และการวางแผนแบบมีส่วนร่วม มีประสิทธิผลทำให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ผ่านเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกระบบ จึงควรสนับสนุนให้มีการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กอื่น หรือ กิจกรรมอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันได้

สมภาร ชันฉวีตร (2551 : 98-103) ได้ศึกษาค้นคว้าการพัฒนาบุคลากรด้านการจัด ประสบการณ์แบบบูรณาการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพิทักษ์วราราม อำเภอเลิงนกทา จังหวัด ยโสธร สภาพปัจจุบันพบว่า การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพิทักษ์วรารามยังไม่ประสบ ผลสำเร็จ ชุมชนยังไม่ยอมรับเท่าที่ควรในการจัดประสบการณ์สำคัญ ครูดูแลเด็กยังใช้รูปแบบเดิม การเรียนรู้ไม่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยจึงใช้กลยุทธ์ใน การศึกษา คือการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน ผลการศึกษาพบว่าสามารถพัฒนา บุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ 6 ขั้นตอน รวมทั้งสามารถจัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คมสันต์ ก้านจักร (2552 : 97) ได้ทำการศึกษา เรื่องการพัฒนาครูในการจัดการ เรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนโรงเรียนโนนป่าจี้วิจิตรวิทยา อำเภอ สหัสขันธ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่า การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนโรงเรียนโนนป่าจี้วิจิตรวิทยาคารอำเภอ สหัสขันธ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนา มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เป็นอย่างดีและสามารถสร้างนวัตกรรมที่เป็น สื่อการเรียนรู้ คือ ชุดสร้างความรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ได้ ครูมีความพึงพอใจในรูปแบบการ พัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในระดับมาก ที่สุดและเห็นความสำคัญจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาครูแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอื่นๆ ต่อไป

คงเดช หรรวรรณ์ (2552 : 118-120) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาครูตาม มาตรฐานการศึกษา ด้านผู้เรียนของโรงเรียนเทศบาล 1 กาฬสินธุ์พิทยาสีห์ สังกัดเทศบาลเมือง กาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันครูส่วนใหญ่ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนที่

หลากหลาย ยังยึดติดกับการสอนแบบเดิม คือ การสอนแบบบรรยาย จัดกิจกรรมโดยไม่คำนึงถึงความสนใจ ความถนัด ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ไม่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ไม่ค่อยค่อยส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดการเชื่อมโยงวิชาต่างๆ ให้สัมพันธ์กัน จึงได้ดำเนินการพัฒนาครู โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน

หลังจากดำเนินการในวงรอบที่ 1 พบว่า จากการประชุมเชิงปฏิบัติการของครูกลุ่มเป้าหมาย เกิดการพัฒนาและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการประกันคุณภาพ การศึกษา มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เทคนิคการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน และการสร้างเสริมนิสัยรักการอ่าน ตลอดทั้งกระบวนการเขียนแผนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลการพัฒนาครูในวงรอบที่ 2 พบว่า ครูกลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความรู้ความเข้าใจสามารถจัดทำแผนการเรียนรู้และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากประชุมเชิงปฏิบัติการและจากผลการนิเทศภายใน ส่งผลให้ครูทุกคนสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากเดิมมาเป็นการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 83.37

ประณีต เป็นสุนเนิน (2552 : 64 -69) ได้ศึกษาค้นคว้าการพัฒนาบุคลากรในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านหนองขวางวิทยา อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การฝึกอบรม การสาธิตการสอน การนิเทศภายในและการนิเทศแบบคลินิก ผลการศึกษา พบว่าบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้แบบบูรณาการ สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำไปปฏิบัติการสอนได้ ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ผู้เรียนสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และมีความสุขกับการเรียนสนใจในเนื้อหาวิชา กล้าคิด กล้าแสดงออก และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระบวนการกลุ่มในตัวผู้เรียน สมาชิกทุกคนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบทั้งภาระหน้าที่ของตนเองและของกลุ่ม นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้สนุกสนานกับการเรียน มีลักษณะการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญาและด้านสังคมและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ การใช้วิธีสอนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเรียนไปในทางที่ดี มีความคงทนในการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้เรียนได้มีโอกาสช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งพัฒนาทัศนคติและค่านิยมในตัวผู้เรียนด้วย ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติและความพึงพอใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น